

Indian Opinion

Founded by Mahatma Gandhi in 1903. Former Editor: Manilal Gandhi—1918-1956.

No. 12—Vol. LVIII.

Friday, 25th March, 1960

REGISTERED AT THE G.P.O. AS A NEWSPAPER
Price: FOUR PENCE

FOR 12-DAY VISIT INDIA TO SEND PLANE FOR NASSER

(“Indian Opinion” India Service)

NEW DELHI.—The Government of India will send an Air India International plane to fetch President Nasser of the United Arab Republic from Cairo for a 12-day visit to India beginning on Tuesday next, March 29.

This is in response to the President's express wish to fly non-stop to India. The U.A.R. Government has no aircraft that can cover the distance in one hop.

So far, the President's tentative programme in India included visits to Agra, Aligarh, Madras, Bangalore and Bombay.

CHAIRS OF INDIAN STUDIES

(“Indian Opinion” India Service)

NEW DELHI—The Indian Council of Cultural Relations has established three chairs of Indian Studies at Cambodia University, Ankara University and Teheran University. This was stated in Parliament by Dr. Humayun Kabir, Minister of Scientific Research and Cultural Affairs.

Mr Kabir further added that the Indian Council for Cultural Relations had accepted a proposal to establish a lectureship in Indian studies at the University of Melbourne in collaboration with the Spalding Trust, Oxford.

FREE COMPULSORY EDUCATION ON WAY IN INDIA

(“Indian Opinion” India Service)

NEW DELHI.—According to the annual report of the Union Ministry of Education for the year 1959-60 just released, steps have been taken to implement the programme of universal free and compulsory education. The Ministry has formulated a scheme for producing an adequate number of trained teachers during the Third Five Year Plan by increasing the intake capacity of existing training institutions and opening additional institutions where necessary. Central Government grant on a hundred per cent basis was being given to the State Governments and the Union Territories for the expansion of training facilities, especially for as many women teachers as possible under the programme. The National Council for women's education was set up to advise the Government of India on problems of girls' education at various stages and of adult women. As a result of the Council's recommendations provision has been made in the Third Five Year Plan for a special programme for education of girls and adult women.

THE report says that the All-India Council for Elementary Education considered model legislation for compulsory education prepared by the Education Ministry. Model legislation would be sent to State Governments for guidance. The Government of India proposed to introduce bills in Parliament for compulsory education in Union territories.

The Science Club movement started in the previous year gained momentum during this period. 183 new science clubs were started in schools and given financial assistance of Rs 1,200 each from the All India Council for Secondary education. There are at present a total of 313 schools' science clubs in the country. Under a scheme for strengthening science teaching in India formulated by the Union Government of 1956, 40 science teachers were sent abroad to U.K., USA and Canada for studying science teaching programme.

Important Features

Important features of next year's programme are training of officers to man State evaluation units, establishment of regional offices and organisation of science fairs and science talent search. It is expected that about 40 officers will have to be trained from different States.

Almost all Universities, says the annual report, have accepted three year degree course pattern, some with certain minor modi-

fications. Twenty-two universities have actually introduced it so far. This new pattern is expected to ensure that certain uniform basic standards of education will be maintained at the University level.

Various scholarships schemes administered by the Government of India for encouraging higher studies of Indian nationals abroad and of foreign students in India were continued. The Ministry also co-operated with several foreign governments, foreign organisations and institutions in the award of scholarships by them to

(Continued in next column)

Further Help For Mauritius And Morocco

(“Indian Opinion” India Service)

NEW DELHI.—The Prime Minister, Mr. Nehru, told Lok Sabha that apart from the medicines that had already been sent for the relief of earthquake victims at Agadir, a further consignment would be sent later.

Mr. Nehru added that the amount sanctioned so far for the relief of Agadir victims was £3,750. Medicines already despatched included vitamins, drugs, vaccines etc.

Mr. Nehru said that the Government of India had enquired from their Ambassador at Rabat what help India could send. The Ambassador had mentioned various articles which were needed. But the most urgent demand was for medicines and so immediate steps were taken to send various medicines. Air India International had carried them free of charge to Paris from where they were being sent by Moroccan Airways to Rabat.

Mr Nehru said that as far as relief to the cyclone victims of Mauritius was concerned, in addition to the aid already sent, further relief supplies would be sent shortly.

(Continued from previous column)
Indian and foreign nationals. In addition, there were programmes for exchange of scholars between India and other countries.

ECHO OF JALLIANWALLAH MASSACRE

Search For Report In Gandhi's Handwriting

(“Indian Opinion” India Service)

NEW DELHI—Search is on for the original manuscript in Gandhi's own handwriting of the report of Jallianwala Bagh Inquiry Committee. The National Archives of India have launched a drive to trace it.

About this manuscript regarding which a resolution was moved at the last session of the Indian Historical Records Commission Dr. M R Jayakar, who was closely associated with the inquiry, writes in his autobiography: “It was all written in Gandhi's characteristic handwriting. Typing was avoided and every page was written in his hand.” It is stated, that the National Archives do not have it.

The Gandhi Smarak Nidhi and Gandhi Smarak Sangrahalaya know nothing about it. The All-India Congress Committee has no knowledge about this document. Search for the manuscript initiated by the National Archives is continuing.

Indian Opinion

FRIDAY, 25TH MARCH, 1960

A Willingness To Die

THE events of Monday last when about 70 Africans were shot down in their tracks and almost 200 wounded by sten gun fire mark, possibly, the beginning of the end of the white man's lease in this country unless, of course, those that are in power reconsider their relations with the indigenes and the legitimate heirs of the country. This is no sensational or alarmist statement. The Government—and European South Africa irrespective of its political orientation—has been careful in playing down the tragedy of Sharpeville but merely turning a blind eye to a situation does not make it non-existent.

For over three hundred years the Europeans have held sway in this country, a period considerably longer than anywhere else in the world. At the southern end of the blackman's continent European rulers have the feeling that they will ride for ever in the saddle and over the last twelve years white nationalist South Africa has taken innumerable steps to entrench itself in power. Many things have been done in that period ruthlessly and with gross disregard for ordinary courtesies, decency and morals to exacerbate the feelings of the black people of the country. The African Congress coming into its own almost parallel with the rise of Afrikaner nationalism has declared itself wedded to a policy of non violence with its recognised leader, ex chief Albert Luthuli, acknowledging that he was inspired by the non-violent philosophies of Mahatma Gandhi.

Side by side with the African Congress has risen, in recent times, the African nationalist movement—a movement which has one aim and whose objective can be summed up in the words, "Africa for the African." That, whether expressed or not, is certainly the inspiring creed of the African nationalists, the counter-part of the extremism of Afrikaner nationalism. Hitherto, especially in Natal, the Indian has been lying within the sights of this movement and this has given the Afrikaner nationalists a great deal of pleasure.

The tragic events of Monday make clear and illustrate many things. The African has reached a point in the destruction of his personality and his rights as a human being at which he is willing to die. The Government and European South Africa may choose to dismiss the tragedy as a riot and an outburst against authority but there is much more in the upsurge of the Africans than mere rioting. These people had a legitimate protest to lodge, they sought to lodge it, the protest brought down on their heads machine gun fire and a carnage more reminiscent of war than peace. Unless there is an immediate re ordering of the approach of Europeans to the problems of the African people there will be many more "riots." It is an old truism that violence breeds violence, that those who live by the sword must perish by the sword and that once blood is let more must inevitably be let. The African on Monday showed that he is willing to die. Therein lies his strength and the white man will continue to ignore this at his peril.

The Gita As A Guide To Human Conduct

By SWAMI KIRTIDANANDA In "Prabuddha Bharata"

Fourth Instalment

TRUE Arjuna further in his arguments shows his eagerness for the protection of *dharma*, when he vividly pictures to Sri Kṛṣṇa the imminent danger to *dharma* and the disastrous effects that are sure to ensue from the extinction of *dharma*. But the *dharma* he is so solicitous for is the traditional, tribal or social, religious, and kingly morality. His concern is for the preservation of the family and social ties (*kuladharmā*), avoidance of intermixture of races and castes (*jati-dharma* [*varnasankara*]), and prevention of acts which are, on the surface, treacherous in the eyes of the state and sinful and leading to hell in the eyes of religion.

Sri Kṛṣṇa dismisses these arguments of Arjuna as being unworthy or the noble, disgraceful and conducive neither to his own good, here and hereafter, nor to that of those for whose sake he is disconsolate. He, however, does not indulge himself in condemning and decrying Arjuna or his standpoint. Knowing that repudiation and crying down are not the ways of putting a person on the right track, he exhorts Arjuna with the stirring words 'Yield not to unmanliness, O Partha; ill doth it become thee. Cast off this miserable faint-heartedness and arise, O Parantapa.' This crisp remark of Sri Kṛṣṇa, devoid of all verbal controversies as the merits or demerits of the different canons of conduct cited by Arjuna, contains Kṛṣṇa's formula for the guidance of human conduct. The first and foremost characteristic of upright conduct is this not yielding to unmanliness. Human conduct should always proceed from strength and courage, not the physical, brutal strength, but the strength born of the knowledge of one's own *real* nature and of the purpose of human life. If a man's conduct is in keeping with the highest destiny of a human being, referred to by Kṛṣṇa as 'manliness,' then it is proper, otherwise, it is not. The outward mode of behaviour of man will vary with the varying conditions of life—with birth, status, position, capacity, and qualification. But this destiny is coeval with his very birth as a human being, if not with creation itself, and it is not dependent on such adventitious factors as sex, religion, caste, race, and utility.

Man's conduct must always correspond to this destiny of his.

Utilitarianism, altruism, rules of morality enunciated by society, church, and the state represent definite stages in the outward progress of mankind towards that destiny. These have their validity and usefulness in their own place in the life of man. But they are not the final goal of his struggles. There is a still higher call of morality and conduct to which they must all give place. They are only the stepping stones, take-off grounds for flights into the higher regions of morality. They prepare man to listen and act up to the call of this higher morality. This higher morality is what is known as *mokṣadharmā*, the morality which leads to the emancipation of the spirit from the thralldom of matter. The sanction for this higher morality comes from within man himself. It is based on the eternal and imperishable nature of man. The physical, the mental, or the intellectual aspects of man do not exhaust the whole of his personality. The exterior is only an infinitesimal part of his true being, just a semblance of it. The physical body is ever subject to change and destruction. Though more enduring, the mental or the intellectual constitution of man, too, is not permanent. To build up the edifice of one's conduct on the flimsy foundations of the truth of the body and mind is not a sign of wisdom. To make the fleeting joys and sorrows, pleasures and pains of the body and mind the regulator of one's conduct definitely does not bespeak of one's maturity. Thinking people cannot fail to recognize, behind and beyond the evanescent and transient world of nature, behind the individual body and mind, the permanent entity by which the visible and the invisible universe is pervaded.

Man unconsciously acknowledges his belief in the existence of this permanent entity in his everyday dealings with the world. The body and the mind of a grown up person are not the same as they were at birth or in infancy; and they will not remain the same when he becomes old. The form of his body and the contents and constitution of his

(Continued on page 98)

LIBERAL VIEW ON MASSACRE

NATS. INCOMPETENT MUST GO AT ONCE

COMMENTING on the massacre of Africans on Monday, Mr. Peter Brown, the National Chairman of the Liberal Party of South Africa states

"We believe that so long as apartheid lasts, so long will the drift toward increasing violence, which we have seen clearly during the last year, gather momentum. Therefore Dr Verwoerd and his Nationalist government must go. They are plainly incompetent to deal with the problems of a mixed community in the climate of 1960. They should resign immediately."

MR Brown added that the massacre marked "the climax of a year of growing unrest in which violent clashes of this sort have become more widespread than at any other time in the history of the Union

"There can be no graver indictment of the policy of apartheid than this new trend. No doubt the whole blame for the latest disturbances will be laid at the door of the Pan-Africanist Congress and its anti-pass campaign, just as the riots of 1952 were blamed on the African National Congress and its Defiance Campaign. South Africa can no longer afford to pass off its problems with such barren and fruitless explanations. The growing frequency of riots and disturbances should be a clear indication to white South Africa that the African people can no longer bear the burdens which apartheid places on them, and that they can no longer tolerate the affronts to their own dignity which the South African policy of white supremacy asks them to accept.

"But simply to get rid of the Nationalists and Dr Verwoerd is not enough. It is imperative that there should be a complete and urgent re-examination of their basic attitudes by white South Africans in general. The present

drift toward chaos will not be reversed until white South Africa realises that there will only be stability in our country when we set out on a policy of deliberately eradicating racial discrimination from every sector of our national life"

HINDI LIBRARY PLANNED

A HINDI Library will shortly be opened under the aegis of the Hindi Shiksha Sangh (South Africa)

An order has already been placed with book sellers in India for a consignment of the best novels and literary works of famous Hindi writers. The books are expected to arrive by the end of this month

This Library will be housed at 209 Noor Chambers, 208 Grey Street, Durban, where the Sangh already occupies a large office

An appeal is made to people to make any Hindi Literature, they have available to the Hindi Library. Donations of books may be left with Pandit Nardevjee Vedalankar at 71, Prince Edward Street, Durban (Phone 22550)

Hindi Debate On Sunday

THE annual Hindi debating competition organised by the Hindi Shiksha Sangh of South Africa will be held on Sunday (March 27) at 2.30 p.m. in the Mahatma Gandhi Hall, Lorne Street,

The competition is for the Swami Bhawan Dayal Sannyasi Memorial Floating Trophy presented by Mr. and Mrs. J. Maganlal

The subject for debate is: "It is necessary for the Indian to maintain his identity in this country."

The participating institutions are: The Arya Samaj, Westville, The Yuvak Arya Samaj, Clairwood, Hindi Kovid Mandal, Gandella Estate Hindu Sangathan and the Vedha Dharma Sabha of Pietermaritzburg

The Rashtra Bhasha Hindi Certificates gained in the 1959 Examinations conducted by the Rashtra Bhasha Prachar Samiti, Wardha, India will be presented by Mr. P. R. Pather, the new President of the South African Hindu Maha Sabha. Mr. Pather will also preside over the debate.

The adjudicators are Mr. M. H. Kerrath, Mr. P. B. Singh and Mr. R. S. Nowbath.

Indian Iron Ore For Japan

(Indian Opinion India Service)

NEW DELHI—An agreement between the Indian Iron Ore Negotiating Committee and the Japanese Steel Mission was signed in New Delhi whereby four million tons of iron ore will be supplied every year

The agreement, which is subject to ratification, by the two governments will be valid for 15 years in the first instance

APPRECIATION FROM LONDON

MR H B MASTER 47 Moorhouse Road, London, W 2, writes.—May I offer my appreciation for your publication of the essay "The Ethics of Passive Resistance." I was glad to have had the opportunity of reading it

The essay competition, organized by the "Indian Opinion" years ago, has been mentioned by Robert B. Downs in his discussion of Thoreau's "Civil Disobedience." Mr. Downs has also written similar discussions of some of the most important books ever produced, which contain such vital, trail-blazing ideas that they have had a powerful impact upon humanity throughout the ages.

Mechanised Farms To Be Set Up

(Indian Opinion India Service)

NEW DELHI.—The Committee set up by the Government of India to examine proposals for large mechanised farms has recommended two potential areas—one in Rajasthan and the other in Andhra.

The area in Rajasthan is 12 miles to the west of Suratgarh farm and that in Andhra is in Yemingsam block on the Tungabhadra low-level canal. The Committee says that detailed on-the-spot study will be necessary before final recommendations can be made for developing these areas on the model of Suratgarh farm.

The Committee is also of the view that in other States where compact blocks of 50,000 acres are not available, mechanised farms may be set up on areas of 10,000 acre units

New India Assurance Co. Ltd.,

India's Leading Company

We Transact

Fire, Marine, Transit, Motor, Baggage, Burglary, Householders & Houseowners (Comprehensive), Personal, Accident etc.

Principal Controlling Officers in the Union of South Africa

Jalbhoy Rustomjee & Son

140 Queen Street, Durban

Phone: Durban 25845, 28513, 29814

DO YOU KNOW

That NEW INDIA is by far India's largest Insurance Company;

That NEW INDIA operates in over forty-five countries,

That NEW INDIA has over 65 branches in India alone,

That NEW INDIA receives over £6,000,000 Premium EACH YEAR on Fire, Marine & Accident.

FOR SECURITY
AND SERVICE
INSURE WITH
NEW INDIA

LIBERALS HAVE ENTERED 'DIFFICULT PHASE'

THE Liberal Party of South Africa "has entered a difficult phase" This statement is made by the current issue of *Contact*, "South Africa's non racial fortnightly" and mouth-piece of the Liberal Party. Discussing the question editorially the paper writes: "Membership, after a steady rise over the years, is static. In the Cape there have been about twenty resignations. And over several important issues there has in some areas been division, and division serious enough to have almost paralysed the Party in those areas. The reasons for the difficulties are several. Chief among them perhaps is the fact that the Party has fought an uphill fight for seven years, and that many of those who have given it years of their life are a little weary. Again, on the White side, the appearance of the Progressives, with unlimited money, with eleven M.P.s., and a slightly less demanding policy, has drawn the interest of some Liberals. And, on the African side, the enthusiasm aroused by the Pan-African Congress has detached a few members."

THE editorial goes on— "Looking to the future, Liberals cannot realistically expect at this stage that a White electorate will vote them into power, for the Party has not once come near winning one White seat. The cause of this, of course, has nothing to do with any failure to evolve the right policy; it is due to the failure to "put across" that policy, as well as to the disfranchisement of those classes and interests who are the natural supporters of the Liberal principles of non racialism and democracy.

For years, now, the Party has been committed to an extra-parliamentary struggle as well as to a parliamentary struggle, and voices have understandably been raised within the Party calling for an intensification of the extra-parliamentary struggle, in view of the virtual impossibility, in the near future, of winning any seats in parliament.

Franchise Policy

At the same time, a long-postponed debate is due to be held at the national congress in May, when the Party's franchise policy will be reviewed.

Almost any one of these issues would test the leadership of a movement. But the occurrence of all together throws a truly formidable strain on to the national and provincial policy making bodies.

The present phase is difficult, yes, but it is more a challenge to re-think and re-plan than a real threat to the movement and the Party.

Our readers will know that we regard the Liberal Party of South Africa as the hope of our country for the future. It is committed to extra-parliamentary action against apartheid, action which more and more is seen as the only way to dislodge a White supremacist government. The Party has thus realistically an-

swered the question, "how do you get there?" It is non racial, and welcomes an Afrikaner to its ranks as warmly as it does an African. It is the only principled non racial movement in the country—it really lives its belief that segregation cannot really be fought by a segregated liberatory movement. It is democratic. Its view of democracy is the only one that tallies with that of the great democracies of the world. It has no truck with any form of totalitarian dictatorship such as fascism or communism. Yet it believes in equality, economic as well as political. This is shown by its land policy which has committed it to land redistribution.

What does the Party need? It needs a re-ignition of strength, to cause its message to be carried to all the people, all the peoples, of our country.

We believe that this will happen, and that during the next few critical years its message will reach and stir. In doing so it will make the practice of racial supremacy quite impossible. In achieving this it will inevitably succeed the Nationalists as the government of South Africa.

Existing Policies

"Contact" believes that the first step in this direction must be the clearer enunciation of the Party's existing policies. There is no need for any change in these policies. In 1954 the Party adopted as its aim "to extend the right of franchise on the common roll to all adult person."

At that time the party had to overcome difficulties in formulating this aim. These difficulties were shown by the somewhat unclear words in which the clear aim was wrapped. These words bore clear marks of the compromises that were made at the time. That, unfortunately, was the only clear thing about them. Ever since then they have served to cause discussion within the

Party and suspicion outside it.

The time will have arrived, at the Party's next national congress, in May, for these words to be removed. They have lasted six years now, and what purpose they had has long been served.

We are confident that, in fact, they will be removed. There are, of course, many other things that need to be done to launch the Party into its victory orbit. But all these other things will follow if this one, central, adjustment is made.

No Change!

It must be reported that no change whatsoever is necessary in the actual policies of the Party, which are admirable. It is necessary that these policies be presented with that clarity without which no party can ever hope to get its policies across to the people.

This is not asking much of those Liberals who like the idea of a "qualified" franchise. For even the Progressives—far out beyond the Party's "right" wing—admit that their policies, too, lead to a non-white majority in Parliament. And as is learnedly pointed out in "Rat" review on the book pages, there is virtually no difference in Africa between a non White majority and adult suffrage. The time has come for the Party to have the full courage of its convictions, and to say what it means in words that all can understand.

Agricultural Prices

(Indian Opinion India Service)

NEW DELHI.—A scheme for setting up a committee to advise the Government on policy regarding prices of agricultural commodities has been drawn up in the Ministry of Food and Agriculture and is being further processed.

This body, to be known as the Agricultural Commodities Price Advisory Committee, would consist of about 15 members, comprising representatives of producers, consumer interests, non-official economists of standing as well as non officials nominated by Government for their specialised knowledge of agriculture, besides a few officials from the Ministry of Food and Agriculture.

The Committee will function, according to the scheme, in an advisory capacity.

The final decision on price policy and price levels, it is stated, will rest with the Government.

Cheap Cars In India

(Indian Opinion India Service)

NEW DELHI.—The Jha Committee on the automobile industry has recommended the production of a new, cheap car since in its view "there is no prospect of the price of any of the cars now being manufactured coming down to the Rs 5,000-Rs. 7,000 (£375 £525) range as generally desired.

In its reports, signed in January and presented to the Government, before Mr. Morarji Desai, the Indian Finance Minister presented his budget the committee has significantly opposed any additional taxation on indigenous cars and other vehicles or on diesel oil. Additional taxes have since been levied on both these items.

Indian Railways Face Coal Famine

(Indian Opinion India Service)

NEW DELHI.—The Indian railways were reported to be facing a virtual coal famine.

Stocks of coal are down to 2.3 day's supply for the railways, as a whole compared to a normal stockholding of ten to twelve-day requirements.

The Railway Board has sent an S.O.S to the Coal Controller and has informed the Ministry of Steel, Mines and Fuel of the situation. Unless adequate supplies are immediately made available, the Railways may have to curtail their passenger and goods services on certain sectors.

Gandhi Statue For Brindavan Gardens

(Indian Opinion India Service)

BANGALORE.—A marble statue of Gandhi is to be installed at a commanding position in the world famous Brindavan Gardens at Krishnarajanager, 10 miles from Mysore City.

It was stated here that the State Government have approved of the site for the installation of the statue, chosen by the Government architect. The site would be at the end of the central gangway, very near the river portion of the Gardens. The marble statue would be mounted on a pedestal with a canopy to serve as a canopy.

The details of the project are now being worked out.

MBOYA INTERESTED IN CHARKHA

Noted Indian Historian Recalls Little Known Facet Of Sorabjee's Life

IN a note prepared for the Ministry of External Affairs, Government of India, Pyarelal, the noted biographer of Mahatma Gandhi, had the following to say of the late Mr. Sorabjee Rustomjee:

IN the death of Sorabjee Rustomjee, son of Parul Rustomjee, the veteran Satyagrahi fighter who stood shoulder to shoulder with Gandhiji throughout the South African Passive Resistance struggle, the South African Indian community have lost a worthy son of a worthy father. Like the children of many other passive resisters engaged in the fight, he early received his training in the school of Satyagraha and gave proof of his dauntless courage. Hewas only 18 when the final passive resistance struggle was launched with a batch of sixteen Satyagrahis only, four of them being women: Ramdas Gandhi, the Mahatma's third son, was among the sixteen. Young Sorabjee fought hard to be allowed to go along with Ramdas. But there he had to contend with his father, Parsi Rustomjee. Learning that Kasturba Gandhi was going to court imprisonment, the elder Rustomjee refused on any account to remain behind and a battle royal ensued between the father and the son for the privilege of going to prison first. In the end the father won. But the son divided the laurels equally with him.

Sorabjee Came Forward

In the wake of the Indian Passive Resisters' historic march into the Transvaal, after the leaders had all been imprisoned, there was a lightning strike among the Indian labourers working in the mines in the North-West of Natal and in the plantations in and about Phoenix, Tongaat and Verulam. From the point of view of the struggle, further extension of the strike into the plantation labour would have been a dangerous development, and those in charge of the struggle were feeling worried about it. The South African Government was determined to put down the strike with utmost severity and the military mounted police had opened fire on the strikers in more than one place. In Verulam General Lukin had come on the scene of the strike with his men to coerce the labourers into resumption of work. Some soldiers were under his orders about to open fire when young Sorabjee came forward and seizing the reins of his horse asked the General not to order his men to open fire but to give him time to persuade the labourers to return to work.

The General was so impressed by young Sorabjee's motto that he gave him time to reason with the strikers and Sorabjee was able to persuade them to return to work, thus helping to avoid unnecessary bloodshed which would have otherwise been inevitable. Instead of sitting at home or taking rest Sorabjee went all over Natal and laboured day and night to find means for the maintenance of the strikers and their families and to keep up the morale and discipline of the striking labourers.

Headed Deputation

After Gandhiji's return to India, like Manilal Gandhi Sorabjee threw himself heart and soul into the service of the Indian community. He headed the deputation from South Africa that came to India in 1916 in connection with the Peggling Act and met Gandhiji in the Bhangal Colony. It was then that Gandhiji told the deputation that he expected that the South African Indian community in course of time would throw up its own leaders if the passive resisters remained true to their ideals. One such individual, went on to say, would be enough to redeem the whole community. "Why should not you or Manilal train up your children to provide that leadership that the community requires?" he said to Sorabjee, recalling the way he had trained his children for the service of South Africa. Gandhiji always expected more and more from those who had given him much and Sorabjee came under that category.

Sorabjee never ceased to identify himself with the South African Indian community's struggle for the vindication of its rights and self-respect. For some time past he had been ailing and was bed-ridden but his spirit never flagged. A recent letter from Mrs. Manilal Gandhi described his deep devotion to Gandhiji's memory and his ideals of service. He it was who on Manilal Gandhi's death provided the silver urn in which Manilal's ashes were brought to India for interment and now he has gone to be gathered to his worthy father and the Mahatma's son, his colleague and comrade in the Satyagraha struggle. The South African Indian community would be hard put to it to produce another like him.

BIGGEST MOVING SHOP WINDOW IN MOMBASA

NAIROBI.—What might be described as the biggest moving show-window ever seen in Mombasa, Dar-es-Salaam, Kampala and Nairobi was dismantled in a matter of hours when the "India Makes It" Exhibition, organised by the Government of India during the past four months, concluded with a final show in Nairobi last month. The Exhibition drew record crowds numbering 250,000 of which Nairobi accounted for a little over 135,000.

THE exhibition which was declared open on December 4 last year in Mombasa by the Commissioner for India, and by the Governors of Tanganyika, Uganda and Kenya in Dar-es-Salaam, Kampala and Nairobi respectively was also visited by a large number of distinguished leaders including His Highness the Kabaka of Buganda, Mr. Julius Nyerere, Mr. Tom Mboya and members of the Legislative Councils and Chambers of Commerce in all the centres.

Sir Patrick Renison, the Governor of Kenya, who was away in London when the exhibition was opened in Nairobi by the Acting Governor, Mr. W. F. Conitt, visited the exhibition within 48 hours of his return from London. He was accompanied by Lady Renison.

Interest in Charkha

The Hon. Mr. Tom Mboya, who had earlier seen the exhibition in Dar-es-Salaam, again visited the show in Nairobi on February 29—the last day and evinced keen interest in the 'Amber Charkha'—(the spinning wheel)—in the textiles section, indicating that this handloom machine could perhaps be usefully introduced in the various community centres where the African could profitably learn the art of cottage craft which is so much popular in India.

Members of the business com-

munity have been assured that all precautions will be taken for better quality packing and that immediate attention will be given to any specific complaints which may be registered in the Indian Trade Commissioner's Office in Mombasa.

Mention must be made of the colourful fashion parade organised by Mrs. Bahadur Singh on the opening day in Nairobi. The parade consisted of girls wearing traditional as well as modern costumes of the various parts of India.

HAWKERS AND TRADERS

Gent's wrist watches 17/6 with 15 jewels 25/6, 17 jewels, water proof, shockproof 34/6, 21 jewels, waterproof, shockproof, 37/6, 25 jewels, waterproof, shockproof, 41/6, Ladies wrist watches 39/6, 25 jewels 49/6. A. I. Agencies, P.O. Box 3980, Cape Town.

No Catalogues

S.H. GRAIN BAGS

Rail your Second Hand Grain Bags—Sugar Pockets—Orange and Potato Pockets for Top

Cash Price to

MAARMANS (Pty) Ltd.
Box 26, Phone 128.
BRITS. Transvaal.

* Cheque will be posted on Bags Arrival.

RECORDS NOW CHEAPER

ORDER NOW AT REDUCED RATES

AMAR DEEP 7/6 Each KALAYANA PARISU
GAIDI "911 Plus 3d Tax BAAP BETE

HINDI: Kaushalya, Minister, Anari, Madhumati, Do Behen, Flying Ramee, Doctor "Z", Do Ustad QUWALI: Ismail Azad, Yusuf Azad, Jalal Mahmood. TAMIL Pathi Bakhti, Anbu Ergay

Make your selection of any single records from any sets

MAIL ORDER MUST ACCOMPANY 4/- DEPOSIT
—CASH ON DELIVERY—

DURBAN WELCOME DISTRIBUTORS,

Specialists in Tamil, Telugu, Quwali & Hindi Records
2 Ajmeri Arcade (off 141a Grey St & 50 Cathedral Road)
P.O. Box 1574 DURBAN Phone 67882

A.I.R. EXPANDS RADIO SERVICES

["Indian Opinion" India Service]

NEW DELHI—During the last one year some new units of All India Radio were completed for improving broadcasting service. Listening in the States of Madhya Pradesh, Bombay and Bihar was strengthened by the installation of a 10-kw shortwave transmitter at Bhopal, a 20-kw medium-wave transmitter at Bombay and a 2-kw short wave transmitter at Ranchi, respectively. A 100-kw medium wave transmitter—the highest powered medium wave transmitter in India—was put into operation from Delhi in January, this year. Preliminary work for establishment of a radio station at Shimla and a recording station at Imphal has been taken in hand.

THE All India Radio also launched in November 1959, a country-wide scheme of radio rural forums. To begin with, 864 radio rural forums or clubs, each consisting of 15 to 20 persons have been formed in community development blocks in various States.

Under the Government of India's scheme of subsidising the cost of radio sets supplied to State Governments for installation in rural areas, 50,970 community sets have been supplied to various States by December 1959 since the inception of the scheme in 1954-55.

External Services

The External Services of the All India Radio broadcast programmes in sixteen languages for about twenty two hours a day; Though Asian and African countries are centres of primary interest, programmes are also broadcast for Western Europe, including the United Kingdom.

Doctors For Permanent Commission

NEW DELHI—An examination for recruitment of civilian doctors for direct Permanent Regular Commission in the Army Medical Corps will be held by the Union Public Service Commission at various centres in India commencing on July 26, 1960.

A candidate must be a citizen of India, below 30 years of age and possess the requisite medical qualification. He must, also have been registered on any State Medical Register.

The last date for receipt of applications by the Public Service Commission is April 55, 1960. Copies of application forms and other particulars can be had from the Secretary, Union Public Service Commission, Dholpur House, D.H.Q. P.O. New Delhi, 11, in payment of 1/6d. in crossed postal orders.

Australia and to New Zealand.

Television

A new chapter was opened in All India Radio's history when experimental television service in Delhi was formerly inaugurated by the President on September 15, 1959. A.I.R. has installed 20 television sets at selected community centres in and around Delhi and the average viewing audience is estimated at 150 to 200 persons per centre.

Fall In Rupee Will Only Affect "Smuggling Trade"

(Indian Opinion India Service)

NEW DELHI—The Finance Minister of India, Mr. Morarji Desai, has welcomed fall in the exchange rate of the Indian rupee in some foreign markets and said that this has not affected any trade of India except the "smuggling trade."

Mr. Desai was asked what steps the Government proposed to take to arrest the fall.

The Finance Minister replied that it was not necessary to arrest the fall.

"If the fall is greater it will be better for us because there will be no smuggling," he remarked.

The fall had taken place because of the measures taken by the Government of India to prevent smuggling of the Indian currency and also because of demonetisation of the Indian currency in the Persian Gulf and its substitution by a special currency.

Since the Indian rupee acquired in an unauthorised way in foreign markets was no longer freely convertible into other currencies, the rate had fallen and there was nothing to worry about. Decline in the free market rate had in no way affected authorised transactions which formed an overwhelming majority of foreign trade and other transactions.

One Third Rise In Production

NEW DELHI—The Annual Report of the Department of Agriculture, Union Ministry of Food and Agriculture, states that the overall index of agricultural production (with 1949-50 base at 100) rose to 131.0 showing an increase of 14.3 per cent over the previous record of 123.6 during 1956-1957. The production of foodgrains touched to record level of 73.35 million tons, jute about 5.2 million bales, oilseeds 6.9 million tons and sugarcane (in terms of gur) 7.2 million tons. Only the production of cotton remained at the same level as in the previous years.

The Centre provided a sum of Rs. 368.7 million as assistance to the States in 1959-60 for promoting agricultural production.

The report for the year says that 3,000 tubewells were drilled, 2,987 completed with pump sets and 2,975 energised and put into commission. The total area reclaimed by central tractor organisation upto the end of October 1959 was 6,600 acres, bringing the total area reclaimed since the inception of the organisation in 1948 to over 1,679,000 acres.

In regard to training facilities in agricultural and veterinary colleges both the figures at under-graduate and post-graduate levels have almost doubled and the second plan target of 6,500 agricultural graduates and 3,000 veterinary graduates was likely to be fully achieved. The Government of India have also agreed to give financial assistance of Rs. 16.75 million as grant and Rs. 7.35 million as loan for the setting up of an agricultural university at Rudrapur in Uttar Pradesh.

India continued to be active member of the I.A.O. and received financial and technical

assistance from organisations and foreign countries such as New Zealand, way and the Netherlands.

Indian Navy Examination

NEW DELHI—An examination for admission to the Navy as Special Entry will be held by the Union Public Service Commission at various centres in India, commencing on July 12, 1960.

A candidate must be a citizen of India and must have been born not later than July 2, 1941 and not earlier than July 1, 1943. He must have passed the Examination for a B.A. at an Indian University or its equivalent.

The last date for the applications to reach the Union Public Service Commission is April 28, 1960. Copies of application forms and other particulars can be had from the Secretary, Union Public Service Commission, Dholpur House, D.H.Q. P.O. New Delhi-11, on payment of 1/6d. in crossed postal orders.

World Radio Handbook For 1960

THE Fourteenth edition of the World Radio Handbook, just issued, provides up-to-date information about radio and television stations all over the world. It contains maps and tables giving the location of transmitting stations, wavelengths, etc. and includes details of times of broadcasting, identification signals, and of certain

by the various networks. The Handbook is published by O. Lund-Johansen, 1 Høllerp, Denmark.—UNESCO

Cable & Tel Add HARGVAN

Phone 29368

P. Hargovan & Co. (Pty.) Ltd.

Earthenware Pickle Jars 3 Gallons 12/6 each F.O.R. Durban
Fresh First Grade Green Ginger 1/2 per lb. " " "
Fresh First Grade Garlic 2/- " " "

Cash with order only.

P. O. BOX 1250.

15517 Warwick Avenue

DURBAN.

WHAT NEGROES CAN LEARN FROM GANDHI

BY CHESTER BOWLES

(Writing in The Saturday Evening Post, New York)

[Chester Bowles was former United States Ambassador to India]

(Final Instalment)

India Electrified

WHEN Gandhi announced that he would walk 200 miles to the shores of the Arabian Sea and make salt out of God's ocean in defiance of man's largest empire, India was electrified. Millions of peasants gathered along the roads to cheer him as he strode quickly by.

On the night of April 5th he reached the sea; "God willing," he said, "we will commence civil disobedience at 6.30 tomorrow morning. At sunrise he held his usual prayer meeting and at the appointed time reached down to raise his first handful of salt from the salt beach.

As the news was flashed across the country the excitement became intense, reaching into the most remote villages. Nehru and nearly 100,000 others were arrested.

Then Gandhi announced that he would lead a non-violent march of protest on the government salt depot. Although he, too, was promptly arrested, the raid was carried out by 2500 Indians pledged not to raise their hand or voice against the police.

Although hundreds were struck down there was no resort to counter-violence. When Gandhi in his cell heard that even the fierce Pathan Moslems from the Northwest frontier had maintained their self-discipline he was overjoyed. Indians everywhere began to stand a little straighter, and for the first time to feel that they, as individuals, had rights, responsibilities and a future.

Gandhi chose for his home the poorest village in the poorest part of India, where untouchables predominated. His associates protested, saying that he would bury himself there. Yet Sevagram was soon accepted as the vital centre of all India, the actual capital of this ancient in the course of its rebirth.

When I visited his mud hut there in 1952, it was exactly as he had left it. Among his books were the Life and Teachings of Jesus Christ and the Gospel of St. John. Gandhi had often said that his aim in life was to live the Sermon on the Mount.

On the wall over Gandhi's simple bed hung a sign. "When you are in the right you can afford to keep your temper; and when you are wrong you cannot afford to lose it."

"For thirty years, Gandhi,

with brilliant political timing and a resolute belief in ultimate victory, applied his revolutionary new techniques of peaceful political action to the creation of a free and socially awakened India.

Independence Finally

Independence finally came, on August 15th, 1947. Throughout India wildly cheering crowds gathered for the celebration. Massed Indian and British army bands played their respective national anthems, the Union Jack came down from the flagstaffs and the new flag of the Republic of India proudly rose in its place.

What a strange and magnificent climax to an anti-colonial revolution! Four hundred million people had won their right to rule themselves. Miraculously, they had won it without bloodshed or rancour. Because the British yielded gracefully, the basis was laid for a new relationship of equality and mutual respect within the British Commonwealth.

Gandhi's chief lieutenant Jawaharlal Nehru, went from being the King's prisoner to the King's first minister of his largest domain. And Lord Mountbatten went from being the last viceroy of the Emperor of India to the first governor-general of a free commonwealth, selected for this honour by the very people who had fought British rule most of their lives. British governors who had sent thousands of Indians to jail suddenly found themselves showered with garlands and goodwill.

As a trained lawyer, Gandhi never lost his respect for the majesty of law. He called for the acceptance of the state's right to make and enforce law, while offering up his person and his freedom in protest until those laws which violated democratic principles were changed. His appeal was from man-made discriminatory laws to a higher natural law, to the moral law.

This is precisely the approach that enabled the brilliantly led,

well-organised Negro citizens of Montgomery to abolish segregation on the city buses. Under the leadership and aspiration of the Rev. Martin Luther King and his associates they began their mass meetings with prayers for those that oppose us," and they regularly pledged themselves to use "only the weapons of love and non-violence." They said they were "walking with God." They named their movement the Montgomery Improvement Association.

Gandhian Terms

Doctor King laid down their objectives in eloquent Gandhian terms. "The Negro," he said, "must come to the point that he can say to his white brothers: 'We will match your capacity to inflict suffering with our capacity to endure suffering. We will meet your physical force with soul force. We will not hate you, but we will not obey your evil laws. We will soon wear you down by our capacity to suffer. So, in winning the victory, we will not only win freedom for ourselves but we will so appeal to your heart and conscience that you will be changed also. The victory will be a double victory; we will defeat the evil system and win the hearts and souls of the perpetrators of the evil system.'"

Like Gandhi, Dr. King also stressed that he and his associates working for the advancement of the whites as well as for that of the coloured people. "We are seeking to improve not the Negro of Montgomery," he said, "but the whole of Montgomery. His appeal to his Negro listeners to put their own house in order is reminiscent of Gandhi's appeal sixty years ago to the Indians living in the slums of Pretoria. "Let us examine the reasons given by the white men for segregation," Doctor King said. "Let us see which reflect conditions we can do something about, and take action ourselves. Some say we want our constitutional right so we can marry their daughters. But that is nonsense, so we don't have to

pay any attention to that! "Some say we smell. We cannot afford a plane trip to Paris to buy the world's most expensive perfumes, but no Negro in Montgomery is so poor that he cannot afford a five-cent bar of soap."

Change Beginning

And then King goes on frankly to list the illegitimacy rate among Negroes, their crime rate, their purchase of cars beyond their means, their lower health standards. And the Montgomery Improvement Association works day and night to remove these legacies of slavery, segregation and enforced second-class citizenship.

Already Montgomery city and welfare records are beginning to reflect the change—a drop in Negro drinking, in juvenile delinquency, in divorce.

If this combination programme of non-violent opposition to segregation and community service spreads beyond Montgomery, the road is likely to be a rocky one. Gandhi himself demonstrated that there is no easy, effortless path to the attainment of our Christian objective of equal dignity for all men.

Nehru noted that by turning the other cheek the Indians at first only enraged the British. Never, he says, had he seen men with more hate in their eyes than the soldiers who beat him with their long steel-tipped rods, while he stood quietly, not lifting a finger in his own defence. No civilised human being likes to have his conscience so severely tested.

What counted, however, was the end result: As the Indians proved their capacity for peaceful resistance, they eventually won their respect of the British. Equally important, they came to respect themselves. "We cast off our fear," said Nehru, "and walked like men."

The climax of the Montgomery struggle, observers say, came when a Negro preacher, at a church celebration, read from First Corinthians: "When I was a child, I spoke as a child, I understood as a child, I thought as a child; but when I became a man, I put away childish things . . ."

Phone 835 6786

P. O. Box 1549

MASTER BROS.

(PTY) LTD.

WHOLESALE MERCHANTS & DIRECT IMPORTERS

HOUSE FOR KEEN CASH PRICES

33 West Street, JOHANNESBURG.

fifty years ago... *March 1910*

INDIANS who were entering the Transvaal in protest against the prohibition of their entry into that colony were not only being deported to Natal but many were being sent back to India by agreement with the Portuguese authorities in the neighbouring country of Portuguese East Africa. The people who entered the Transvaal were taken into custody and then sent away. There was no trial. The cases, according to *The Indian Opinion* of March 26, 1910, were tried in semi-secrecy—the trial was no more than an administrative act against which there was no appeal to the Supreme Court. Of those people who were sent to Portuguese territory the *Indian Opinion* wrote "Legally these deportations take place only as far as the Transvaal boundary. The Transvaal Government have, therefore, entered into an understanding with the Portuguese authorities (the neighbouring British Colonies would not or could not enter into such a nefarious contract) whereby passive resisters deported to the boundary of the Portuguese territories are taken up by the Portuguese Government and, without any trial, put on board a steamer going to India."

THE following are taken from "Transvaal Notes" in *The Indian Opinion*, March 26, 1910:

Mr Morgan, who so valiantly offered, when Mr. Raju Naidoo was arrested, to replace the latter at the Association offices was arrested on Friday, the 18th inst. He has already served a term of imprisonment as a passive resister. He has been ordered to be deported to Natal. With Mr Morgan were deported today Messrs Veera Pillay, Muthu Naicker, Govinden and Goolam Mahomed.

Mr Veera Pillay is an old Transvaal resident of twenty-two years' standing. He was, before the war, in the employ of the Dutch Government. He is over 55. He knows English fairly well, also French and Dutch. He has his family in Johannesburg. He was voluntarily registered. But, because he would not give his identification particulars, he is to be deported to India.

Mr. Muthu Naicker, too, is an old resident. He has burnt his certificate. He is being deported to India. He leaves a family behind.

Mr Govinden has no family but he is a pre-war resident. I believe he, too, was voluntarily registered. He is also to be deported to India.

The following eighteen passive resisters were deported to India via Delagoa Bay:

Messrs R. V. C. Pillay, Veeramathoo, Samy Kistoo, T. Candasamy, S. Coopooosamy Naidoo, Ramsamy Moodaly, Vengalaisy Pillay, Permal Vailoo, Kanaha Padiachy, Soobiah Naidoo, Natasal Muthu, G. S.

Francis K. Mahomed, Govinda Padiachy, Varnathan Chettiar, V. Rajoo Naidoo, Moothoo Muthian, and Chinna Govinder.

Some of these have educational qualifications, some have Natal domiciles and almost all are voluntarily registered. Over fifty per cent leave families or dependents behind them. These facts are within the knowledge of the authorities.

The Gita As A Guide To Human Conduct

(Continued from page 92)

mind and intellect certainly undergo a profound change as he advances in age. But the world does not, for that reason, regard him as a different person. It calls him by the same name and treats him as if he is the same person throughout. The person himself, too, does not make any distinction between the 'I' consciousness of his childhood and the 'I'-consciousness of his manhood. In the midst of growth, development, and change, there persists in man a continuum of his personality—not entirely of body or mind. That is the Atman, the unchangeable, ever-existent, and eternal Self, of which the body and the mind are but the external coverings.

(To be continued)

R. VITHAL

Bookkeeping, Writing up Sets of Books, Balance Sheets, Income Tax Returns
Contact No. 12 Barkly Arcade
38 Market Street,
Cor. Delagoa & Market Sts.
Johannesburg. Phone 33 1054

SIMPLE STORIES TO UNDERSTAND

RELIGIOUS BOOKS FOR ALL INDIAN SCHOOLS

NOW FOR SALE

The Ramayana for Boys and Girls 2/-, 3/6, 8/6, 12/6	
Shrimadh Bhagavadgita 3/6, 9/6, 14/-, 18/6	
Upanishads 5/6, 16/-, 30/-	
Great Saints of India	3 6
Great Men of India	3 6
Chandrasahs	2 0
Story Babu	3 6
Story Jawaharlal Nehru	3 6
Message of Krishna	6 9
Teachings of Shri Ramkrishna	18 6
Sayings of Ramkrishna	14 6
Modern India	1 6
Religion of Home	3 6
Short stories of great personality—	
Fine mixture	3 6
How to Win and Influence People	3 6

Obtainable from

D. ROOPANAND BROS.

PUBLISHERS AND BOOKSELLERS

Phone 20707. (Est. 1932) P.O. Box 2524.

85 VICTORIA STREET, DURBAN.

Special Offer: India-Made Agarbattis

(SHIPMENT JUST ARRIVED)

WHOLESALE TRADE PRICES

THREE ROSES, 3 tolas	37/6 Doz
(Available in 1lb/Thick Sticks)	
GATEWAY OF INDIA 3 Tolas	15/- "
" " " 6 " "	20/- "
CHANELI 2 " "	18/- "
" " " 1 " "	9/- "
SUGANDH RANI 5 " "	33/- "
" " " 2 1/2 " "	18/- "
" " " 1 " "	8/- "
" " " 1/2 " "	4/- "
LATAMANGLSHKAR 1/2 " "	4/- "
OHANDAN DHOOP 3/- Box of 16 Sticks	

CASH WITH ORDER — PRICES FOR DURBAN

We have also received Genuine Basmati Rice 1/- per lb (Minimum Order 100lb)

We are Stockists of all kinds of Indian Dholls, Spices and Condiments, Betelnuts, Almonds, Tamarind, Whole Coconuts and All kinds of Imported Rice.

SPECIAL PRICES TO THE TRADE

Please write for our price list:

K. HARIBHAI & SONS (PTY.) LTD.

Direct Importers: Wholesale & Retail Merchants

81 Victoria Street,—P.O. Box 2156—Durban.

Telegraphic Add.: "BHAISONS"

પોલીસ ઉપર પત્થરા ફેંકતા ઠાર થયેલા ૬૬ ઉપર આફ્રિકનો ટ્રાંસવાલ અને કેપમાં ગંભીર દરથો

શુ પંચીલ ભોંડેશનમાં ૬૬ આફ્રિકન પુરુષો, સ્ત્રીઓ અને બાળકોને ઠાર કરવામાં આવ્યા છે, અને લગભગ ૧૯૦ નેટલાં ધાપલ યર્ષ પડ્યા છે. આ રમખાણ બંધ થતા પહેલાં ઠેટલાંય વધુ માનવો ઠાર માર્યા જશે અને બીજા ઠેટલાં ધાપલ થશે એ કંઈ કહેવાય એમ નથી. આ ૬૬ માર્યો મથેલાં અને ૧૯૦ ધાપલ થયેલાં ભોંડે ટ્રાંસવાલમાં શીરીનોમ પાસે આવેલા સાપંચીલ ભોંડેશનના હતા. આ ભોંડેશનના પોલીસ સ્ટેશનને ઘેરી વળેલા લગભગ ૨૦,૦૦૦ આફ્રિકનો ઉપર ૩૦૦૩ની ગોળાઓનો વરસાદ વરસાવવામાં આવ્યો હતો. આ ગોળાઓથી ફેટલાયે બીજા માર્યો મથા હશે પરંતુ ઉપર જુલમનો આંકડો હાલમાં મળ્યો છે. આ બનાવ જવા સોમવાર બન્ને હતાં

પેન-આફ્રિકનીસ્ટ કોંગ્રેસે એન્ટી-પાસ મોરચા માટે ને ભરોશા કરી હતી તેમાં આમ લેવા આ માનવ મેદની જામતી હતી, સાપંચીલ, ભોંડેશોમ અને ભોમપારોમ ભોંડેશનમાંથી મળરકે ૧ નાજેથી માનવ મેદની ભેગી થતી હતી.

પોલીસે ભરોશા કરી છે કે ભારે ૭૫ મંદુક ધારી પોલીસે ભાંગેલાં હતાં ત્યારે એક પોલીસ અમલદારે મેદનીને વિખરાય જવા માટે કહ્યું પરંતુ તેઓ વિખરાયા નહિ. ત્યારે એક આજેવાન આફ્રિકનની ધરપકડ થઈ. આથી મેદની આમળ ખસી આવી. અને પછી ગોળાબાર કરવામાં આવ્યો. મેદની પછી હાથમાં ન રહી, તે પત્થરો ફેંકવા માડી. પોલીસ સ્ટેશનની સામે જલ્લે ભોંડેશોમ પડાકો થયો હોય તેમ માનવ મેદની માંના ભોંડેશોમથી રાખેલા પડમાં હતાં. એક પત્રકારનું કહેવું એમ છે કે આણું ભોંડેશોમ-કુહાણુ દરમ દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેણે પહેલીજ વાર જોયું.

—સાપંચીલમાં રાત્રે એન્ટી-પાસ અળવળના કાપકતઓ ઘેર ઘેર ફરીને કહેતા હતાં "તમારો પાસ ઘેરે મુકી દેલે અને કામે પછુ હાજર ના થરો પછી બધાંજી પોલીસ સ્ટેશને જઈ પકડાય-જવું." આમ એની સરઆત થઈ. આમ શાંતિથી માનવ મેદની ભેગી થઈ હતી. એક પકડાતાં જરા ઉચ્ચરથી થઈ અને પછી થયો ગોળા

પ-૪૫ આફ્રિકન રાષ્ટ્રીય ગીત ગવાયું અને પાથના યર્ષ. શોડીવાર પછી એક સારાસીન અને પોલીસ-વેનો મેદની સમક્ષ આવી પહોંચી ભોંડેશોમમાં ફરવા લાગ્યા. ૬૦ નેટલાં હથિયારનું પોલીસો રીવોલ્વર, રેન મન, અને લાકડીઓ લઈ ઉતરી પડ્યાં.

માનવ મેદની પાછળ ફરી અને પોલીસો આમળ વધ્યાં. એટલામાં ભોંડેશ મહારાટથી નાસવા લાગ્યા, અને પોલીસો હાડીથી નાસતાને મારવા લાગ્યા. પછી તે મેદની પછુ ભોટલ અને પાથરા ફેંકવા માડી. ત્યાર પછી પોલીસોએ ગોળાબાર કર્યો. ભોંડેશોમ ધાપલ થઈ નીચે મેદનમાં પડ્યાં હતાં.

સાબતા ૬-૪૫ પોલીસ પાછી આવી. તેઓએ જોયું તે એક મકાન માં આમ લાગી હતી. પોલીસ સ્ટેશન ની આજુ બાજુ ચાર મકાનોને આમ લગાવવામાં આવી હતી. જે શાળાઓ પછુ બાળકોમાં આવી હતી. તાલ્ અખર એવા મળ્યાં છે કે ૬ માર્યો મથા છે અને ૩૦ ધાપલ થયા છે.

દક્ષિણ યુ. એસ. એ.માં અહિંસાત્મક લડત તેને દખાવવા કહ્યું કહુકસ કલેનની ટોળી

દક્ષિણ યુ. એસ. એ.માં ન્યાં કલડોને 'નીમસ' કહીને બોલાવવામાં આવે છે આ વિદ્યાર્થીઓ પુ મહાત્મા ગાંધીજીના સિદ્ધાંતોથી આ કામી પ્રશોના નિવોણુ માટે લડતની તૈયારી કરી રહ્યા છે. નાના નાના અધકાઓ પોલીસો અને જોરા વિદ્યાર્થીઓ સાથે આ જલડોને થયા છે, પરંતુ ટીપરજેસ, અગિલકા હાડકો અને ભોંડેશોમ નાકો સિવાય બીજાં પરિણામ આજુ નથી.

તેઓ શાંતિથી પુ. મહાત્મા ગાંધીજી ના સિદ્ધાંતોને વળગી કામ કર્યે જાય છે. તેઓ ચોપાનીયાં વહેરે છે અને શાંતિથી કુકાનોની મહાર પોટીટીન કરે છે. અને સાથી અમત્વની વાત એ છે કે તેઓ શાંતિથી ભોજન ગૃહોમાં હાખલ થઈ ખેસી જાય છે. આ ભોજન ગૃહોમાં આવનાર ધણુ ખરા ગોરાજ છે. આ કલડો પ્રજાની નવી નીતિથી આખો દક્ષિણને ફેરવે છે. તેમજાથી આ સહન થઈ નથી.

પછુ શાંતિથી તેઓ અપમનો સહન કરતાં થીખ્યાં છે. તાલીમ વર્ગ આ માટે ચરોની ખેટક અખતર માટે બધ છે. આં કલડો જઈ ખેસે છે. તેના ઉપર ગોળોનો વરસાદ પડે છે તે એ શાંતિથી સહન કરે છે. કોઈ વખત તમારો પછુ પડે છે, તે શાંતિ થી સહી બધ તેઓ બીજાં માલ સામે ખરે છે. આવી રીતે ઠેક ઠેકાણે આવા પ્રયોગોના અખતરઓ યાપ છે

ભોજન ગૃહોમાં ઠેવી રીતે વર્તવું તેનો દાખલો તેઓ ચોપાનીયામાં આપે છે. એ ચોપાનીયા બધા વચ્ચે વહેંચવામાં આવે છે. ચોપાનીયામાં લખ્યુ હોય છે. "ભોજન ગૃહોમાં હાખલ થાઓ ત્યારે બધા સાથે મિત્રતા થી વર્તો. હમેશા સીધા ભેરડી કાઢર તરફ જુઓ ને કંઈ બનાવો બને તે તમારા આગેવાનોને જણાવો. બધી બાતબીઓ નખતથી તમારા આગેવાનોને જણાવો ઇસુ ખ્રિસ્ટ, મહાત્મા ગાંધી અને માર્શીન જુથરના ઉપદેશોને જુલોશી નહિ અધકો યતા સામે માળ યા હાય ન ઉપાડો હમેશા ગ્રેમ અને અહિંસાને વાદ રાખો"

આ નીતિથી તેઓની છત થતી જાય છે—અને ભોંડેશોમ એ પ્રસિદ્ધ બનતી જાય છે આ નીતિથી કંઈ ઠેટલી-ભોજન ગૃહો મંધ થઈ અધ છે. કંઈ ઠેટલા કલડો-વિદ્યાર્થીઓ પકડાય છે, પરંતુ તેઓ શાંતિથી જેલ જાય છે. હવે તેઓ બીજાં પમદું ભરવા પારે છે. તે છે આર્થિક અહિંકારનો દક્ષિણમાં લગભગ ૧૨,૦૦૦,૦૦૦ કલડો છે અને તેઓ વાર્ષિક ૪,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦ ડોલર ખર્ચે છે. આ અહિંકારથી તેઓ દક્ષિણને હાથ-પમ વખરના બનાવી ચકરી આવુ શા માટે તેઓ કરવા પારે છે? એનું કારણ છે ત્યાં કાપરો છે ને રંજેવની નીતિને યુનેકોનાર મજબુ પરંતુ ગોરાઓએ કાપરને મજબુરતાં નથી. યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સુપ્રિમ કોર્ટે જુલોશી આપનાને આને પાચ વર્ષ મળે અથા છે—પરંતુ શાળામાં રંજેવ (અનુકંપાન માટે જુઓ પાનું ૬૩)

અમલકાનો મૂળ અર્થ સહુ વાદ કરે: અમલકાનો એટલે અહાની — સત્યની—શોધમાં ચરો એટલે તેને હમતો આચાર આ મૂળ અર્થમાંથી સર્વેન્દ્રિયસંયમ એ વિરોધ અર્થ નીકળે છે. માત્ર જનનેન્દ્રિયસંયમ એવો અધુરો અર્થ તો જુલો જ જઈએ,

“ઇન્ડિયન ઓપિનિયન”

શુક્રવાર તા. ૨૫ માર્ચ, ૧૯૬૦

મરવાની આતુરતા

આ સોમવારે જે ૭૦ આફ્રિકનો સ્ટેનગનથી કાર માર્યા ગયા અને ૨૦૦ ધાયલ થયા, તે ઉપરથી ગોરાઓની આદેશમાંની આઝાદી પૂરી થઈ હોય એવું લાગે છે; પરંતુ જે સત્તાવાળાઓ તેમની નીતિ આ દેશના ગરીબ અને હકકદાર પ્રજા સાથે બદલે, તે વાત કંઈક ભૂલી કહેવાય. આ કંઈ આર્થિકનક યા ડરાવનારી કેરિયત નથી. સરકાર—અને ગોરી દક્ષિણ આફ્રિકાની રાજદ્રારી નીતિ ગમે તે હોવા છતાં, શાપ્તનીલમાં બનેલી હકીકત ઉપરથી તેઓ પોતાની આખ ફેરવી લેવાઈ તે તે કંઈ ન બનેલી હકીકત કહેવાવાની નથી.

ત્રણસો વરસ કરતાં વધારે સમયથી ગોરાઓએ આ દેશમાં ધાર્યું કયું—આ સમય વિચના કોઈ પણ દેશ કરતાં વધારે છે. આ કાળા માણસના ખંડના દક્ષિણને લાગમાં ગોરી સરકાર એમ સમજે છે કે તેઓ સદાયે સત્તા ઉપર રહેશે; અને છેલ્લા બાર વરસથી ગોરા રાષ્ટ્રિયવાદીઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાં પોતાની સત્તા મજબુત કરવા માટે અનેક પગલાં લઈ ચૂક્યાં છે. આ સમય દરમિયાન ઘણી વસ્તુઓ નિહંયતાથી થઈ છે. દેશના કાળા માનવોની લાગણીને દુઃખી કરવા માટે સરકારે આમાન્ય સંસ્કૃતિ, વિવેક અને નીતિ તરછોડી છે. આફ્રિકન કૌશલ્ય જે ધીમે ધીમે આફ્રિકાનર રાષ્ટ્રિયવાદની સમતુલનામાં આવી છે, તે અહિંસાના સિદ્ધાંતો ઉપર રચાયેલી છે એવી જાહેરાત થઈ છે. તેઓના નાણીતા નેતા ભૂતપૂર્વના નાયક એલબર્ટ લુથુલીએ જાહેર કયું કે તેમને મહાત્મા ગાંધીની અહિંસાત્મક તત્વજ્ઞાનથી પ્રેરણા મળી છે.

આ આફ્રિકન કૌશલ્યની સાથે સાથે જ હાલના વખતમાં આફ્રિકન રાષ્ટ્રિયવાદ—અળવળની ઉત્પત્તિ થઈ છે.—જે અળવળની ધ્યેય—પ્રાપ્તિ એ છે કે તેઓ “આફ્રિકનો માટે આફ્રિકા” પ્રાપ્ત કરે. આનું હરોળ યાય કે નહિ પરંતુ આફ્રિકાનર રાષ્ટ્રિયવાદ ની બરાબરીમા જ આ આફ્રિકન રાષ્ટ્રિયવાદ છે. ખાસ કરીને માટાલની અંદર આનો દેખાવ હિંદીઓએ કદર્યો હતો, અને આ કક્ષના-દરેયથી આફ્રિકાનર રાષ્ટ્રિયવાદને ખુબ મજા પડતી હતી.

સોમવારના કરૂણ બનાવોથી ઘણી વસ્તુઓ સ્પષ્ટ થઈ છે. આફ્રિકન એ હદે પહોંચ્યો છે કે તે પોતાના વ્યક્તિત્વને અને માનવહકકને ભૂલી મરવા તઈયાર થયો છે. સરકાર અને ગોરી દક્ષિણ આફ્રિકા એમ માનવા તઈયાર થયે કે આ તે એક રમખાણ છે, અને સત્તાવાળાઓ સામેની ઝુબેચ છે, પરંતુ આફ્રિકનો ના આ તોફાનથી કેવળ રમખાણ કરતા વધારે, કંઈક છે. તેઓને કાયદેસરની ફરીયાદ કરવી હતી—બને જ્યારે કરવા નીકળ્યા ત્યારે તેમના માથા ઉપર ગોળીઓની ઝડી વરસી—અને શાંતિ કરતાં યુદ્ધ જેવું જણાવા લાગ્યું. જે સરકાર પોતાની નીતિ બદલીને આફ્રિકનોના પ્રશોની સમાલોચના નહિ કરે તે આવા બીજાં ઘણાં રમખાણો થયે. જુની કહેવત પ્રમાણે “લડાઈથી લડાઈ પ્રેરાઈ છે—જે તલવારથી રહે છે તે તલવારથી નાશ પામે છે—અને એક વખત લોહી વધું તે વધુ લોહી વહેવા માંડશે.” સોમવારના બનાવથી આફ્રિકને બતાવ્યું કે તે મરવા તઈયાર છે. આ એની શક્તિ છે—અને જ્યાં સુધી ગોરી પ્રજાના નાશનો સમય નજીક નહિ આવે ત્યાં સુધી તેઓ એના તરફ બેદરકાર જનશે.

સ્વ. સોરાબજી રસ્તમજી

[પ. અધીજના મત્રી અને નાણીતા લેખક શ્રી પારેલાલે ભારત સરકારની પરદેશ ખાતાના પ્રધોન મંડળ માટે સ્વ સોરાબજી રસ્તમજીના જીવન વિશે લખેલો લેખ અને નીચે આપીએ છીએ]

પારસી રસ્તમજીના પુત્ર સોરાબજી રસ્તમજીના મૃત્યુથી દક્ષિણ આફ્રિકાની હિંદી જનતા એક મહાન પિતાના મહાન પુત્ર ગુમાવી બેઠી છે. પારસી રસ્તમજીએ આધીજ સાથે ખભે ખભા ખીલાવી દક્ષિણ આફ્રિકાની સલામત લડતમાં જામ છેલ્લે સુધી લીધા હતા. બીજા ઘણા સત્યાગ્રહીઓના છોકરાં ની જેમ તેમણે સત્યાગ્રહની શાળામાં તાલીમ લીધી હતી અને તેમણે એની ખાતરી પોતાના નિઃસ્વપણથી આપી હતી સત્યાગ્રહની પ્રથમ લડતની સમયાત ૧૬ સત્યાગ્રહીઓ—તેમા ૪ ઓઓથી જ્યારે યદુ ત્યારે તેમણી ઉમર ૧૮ વર્ષની હતી. એ ૧૬ સત્યાગ્રહીઓમા પ્ર મહાત્માજીના ત્રીજા પુત્ર રામદાસ પણ હતા યુવાન સોરાબજીએ રામદાસ સાથે જવા માટે ઘણી મહેનત કરી, પરંતુ પિતાશ્રી પારસી રસ્તમજીની ઇચ્છા વિરૂદ્ધ જઈ શક્યા નહિ. જ્યારે તેમને ખબર પડી કે પુત્ર્ય કરતરખા જેલ જાય છે, ત્યારે વડીલ રસ્તમજીએ કોષપણ સંજોગમા પ્રાણ રહેવાની ના પાડી અને પિતાપુત્ર વચ્ચે જેલમા પ્રથમ જવાની હરીફાઈ થઈ. આખરે પિતાની છૂટ થઈ. પરંતુ પુત્ર પણ એજ ઇચ્છામા સજા થયા. જ્યારે ટ્રાંસવાલમાં હોદી સત્યાગ્રહી ઓએ ઐતિહાસીક કુચથી દાખલ થયા, અને જ્યારે ઘણા નેતાઓ પકડાય અર્થાં ત્યારે નાટાલની વાયબોહોજીમાં આવેલી ખાણે, શીનીકસ, ટોમાટ અને વેરુસમની આજુબાજુના શેરડીના ખેતરોમા કામ કરતા મજુરો હડતાળ પરખ્યા હતાં. હડતાળ દરિજાને જે એ હડતાળ શેરડીના ખેતરોમા વધુ પ્રસરે તે પરીણામ ઘણું જ ખરાબ આવશે એમ આગેવાનોને લાગતું હતું, અને તેઓ ચિંતામાં પડી ગયા હતાં. દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર કડક નીતિ થી હડતાળ ને તોડી પાડવા મંજૂરી હતી, અને લશ્કરી ઘોડેસવારોએ એક યો વધુ જગ્યાએ હડતાળીઓ ઉપર ગોળીબાર કર્યો હતા, વેરુસમની અંદર જનરલ સુધીન આવી પહોંચ્યા, અને તેઓ પોતાના માણસો સાથે મજુરોને કામે પાઠા જવા માટે જુલમ કરવા લાગ્યા. થોડાક લશ્કરી ક્રિપાઈઓ સુધીના કુકમથી ગોળીબાર કરવાની તઈયારીમાં હતાં, એટલામાં યુવાન સોરાબજી આમળ આમ્યા અને જનરલના ઘોડાની લગામ પકડી કહ્યું “ગોળીબાર કરવાને કુકમ નહિ આપો, અને મને થોડો વખત આપો નેધાં કે મજુરોને સમજાવી કામે મોકલી

શકું.” જનરલ, યુવાન સોરાબજીના જુરસાથી એટલે અંજબ ખયા કે તેમણે સોરાબજીને મજુરોને સમજાવવા માટે થોડો વખત આપ્યો; અને મજુરોને કામે પાઠા કરવા માટે સમજાવવામા સોરાબજી શકિતમાન થયા; અને આ રીતે જરૂરત વખરની ખુબરોજ બનતી અટકાવી. ધરે મેસી આરામ લેવાનું છોડી સોરાબજી નાટાલમાં બધે ફર્યાં રાત દિવસ હડતાળીઓની અને તેમના કુટુંબીઓના બરજીપોયણ માટે મહેનત કરતાં રહ્યા, અને હિંમત અને તથા શિષ્ટળજવવાનું ચિખવતાં રહ્યાં, પ્રુ અધીજના દેશમખન પછી સોરાબજી શ્રી મણીલાલ આધીની જેમ અંતકરણથી હોદી જનતાની સેવામા પડ્યા. તેઓ ૧૯૪૬મા પેર્મીઅ-ધારા ની સંખધમા હોંઠ અચેલી પ્રતિનિધિ મંડળના આગેવાન તરીકે પ્રુ અધીજ ને બંગી કોલોનીમાં મળ્યા. આજ વખતે પ્રુ અધીજને પ્રાંતનિધિમંડળને કહ્યું હતું કે જે સત્યાગ્રહીઓ પોતાના સિદ્ધાંતો સમ્માપથી વળગી રહેશે તે હોદી જનતાને નેતા મળી રહેશે. આવી એક જ વ્યક્તિ આખી જનતાને સાચવવા શકિતમાન બની શકશે દક્ષિણ આફ્રિકાના સેવા અર્થે પોતાના બાળકોને જે તાલીમ આપી હતી તે માફ કરતાં પુત્ર્ય અધીજને સોરાબજીને કહ્યું, “તમે અથવા મણીલાલ યા માટે તમારા બાળકોને તાલીમ આપી કેળવી; કામને જે આગેવાનની જરૂરત છે તે પુરી પાડતાં નથી.” પ્રુ અધીજ વધારે સેવા આપનારા પાસે હંમેશાં વધારાની માંગણી કરતી, —આમાના એક સોરાબજી હતા. હોદી કોમની હકક અને સન્માન માટેની લડતમા કોષ દિવસ પણ સોરાબજીએ પાછી પાની કરી નથી. ઘણાં વખતથી તેઓ બીમાર અને પુધારી વશ હતાં, છતા પણ તેમના આત્મોએ પાછી પાની ન કરી તાજેતરમાં શ્રીમતી સુશીલાબેન મણીલાલ આંધી તરફથી જે પત્ર મળ્યો છે તેમાં સોરાબજીની પ્રુ અધીજના સ્મરણો અને સિદ્ધાંતો તરફની અચલ શ્રદ્ધાને ઉલ્લેખ છે. ભારતમા મણીલાલના અરિય પધરાવવા માટે જે અહીના પાત્ર તે સાવવામા આજુ હતું, તે સોરાબજી એ મણીલાલના મૃત્યુ વખતે આપ્યું હતું. અને આજે તેઓ પોતાના લાયક પિતા અને સત્યાગ્રહ—હડતાળ સાપી મહાત્માજી ના પુત્ર મણીલાલને મળવા વિદાય થયા છે દક્ષિણ આફ્રિકાની હોદી જનતાને આવા પુરુષ ઉત્પજ કરતા ઘણા વખત સોગથે

અમારી પ્રવાસ ડાયરી

સો. ભાવ અને લીલા દશાઇ

ધૃષ્ટિ સમપથી અમે રોડેથીમા તેમજ ન્યાસલેન્ડ જેવા માટે પશ્ચાત આગર હતા. નશીબ ભેગે પૂ સુશીલા બેન તરફથી અમે જે પ્રવાસની આગરતા થી રોકેલે હતા તેની તક મળી અનાયાસે આ મળેલી અમુલ્ય તકને લાભ અમે વિના આના કાનીએ લઇ પૂ સુશીલાબેન સાથે પ્રવાસે નીકળ્યાં.

પૂ સુશીલાબેન અંધી સાથે પૂ મહાત્માજીના રમણચિંત્ર દાખ-રફુલના ફોટો માટે તા ૧૩-૩-૬૦ના રોજ જ્યારે નવ વાગે જોહાનીસબઅંધી પ્રવાસની શરૂઆત કરી હતી. પ્રવાસ માં પૂ સુશીલાબેન, શ્રીમાન બીખાબાઇ મારતર, અમે તથા દ્રાવવર જીએ જોહાનીસબઅંધી નીકળી રસ્તામા 'પેટ્રોનેલાસાઇર્સ'મા વિચારી લીધી હતી આ અમારૂં આવબીનું રેવામત ક્યું હતું, અને જે કામ અમે નીકળ્યાં હતા તે શુભ કામની શરૂઆત શ્રીમાન ગોવિંદભાઈએ શુભ ભાવનાથી તરતજ કરી હતી. ત્યારબાદ સાંધી અમે પીટસઅંધી જવા વિદાય થયા, જે કે પેટ્રોનેલાસાઇર્સથી પીટસઅંધી નો રસ્તો લખીએ છે ખરો, પરંતુ તે રસ્તો અમેએ ઘણાજ આનંદથી પહાર કર્યો હતો સુશીલાબેન અમને નવી રમતો શીખવી જે રમતનું નામ 'ગ્રેસ્ટીંગ' ગેમ કહેવામાં આવે છે. અંતે અંતકડી રમતા રમતા અમે પીટસઅંધી ક્યારે આવ્યા, તેની પંથુ ખમર પડી નહિ. સા લખખમ દોઢ વાગે પહોંચી ગયા હતા, અને ખરોચરું જમવાનું બાઇથી મણીબાઇને કાં લીધુ ત્યારબાદ ૩ વાગે બાઇથી મણીબાઇ તથા અં. સૌ. વજીઆબેનની ભાવબીની વિદાય લઈ લુધરટીખાડ' જવા માટે ઉપડી મયા હતા રસ્તામા સુશીલાબેને પૂ બાપુજી સાથેના છવનના બે એક પ્રસંગો કથા હતા જેમાં પૂ બાપુજી પોતાના નીપતેનું ફેટલી કડક રીતે પાલન કરતા હતા તેને એક દાખલો નીચે પ્રમાણે છે

મયા હતા. પૂ બાપુજીના નીપમ પ્રમાણે સુશીલાબેને તેઓને મંદીરમાં જતા અટકાવ્યાં હતા. પરંતુ પૂ બાએ તે ન અણકારતા કહ્યું કે હું અહીં સુધી આવી તો ફરને પશુ ન જઈ શકું? તો આવી શુ કામ? અને પૂ બા તો ખીજ બહેનો સાથે મંદીરમાં જઈ ફરને કરી આવ્યા હતા પરંતુ સુશીલાબેને પૂ બાપુના નીપમ પ્રમાણે જહારજ ઉભા હતા મંદીરમાંથી ધરે આવતા પૂ બાપુની યુલોકાત યજ અને તેણા પ્રાર્થનામા જતા હતાં એટલે પૂ બા તથા સુશીલા બેન પશુ પ્રાર્થનામાં જવા સામેલ થયા રસ્તામા પૂ બાપુએ બાને અનેક પ્રશ્નો પછયા હતા, અને તે મારકત ભાણુવામા આવ્યું કે પૂ બા મંદીરમા મયા હતા આ ભાણુ બાપુને ઘણુજ દુ:ખ થયુ પશુ તેઓ ત્યા કંઈજ ન ખોલ્યા, પશુ પ્રાર્થના બાદ તેમણે તે પૂ બાને અને તેમના સાથીઓને દલારોની મેલની સમક્ષ નીપમ જઈ માટે બહુજ દર્દે બરી રીતે ઉપદેશ આપ્યો, અને તે એટલે સુધી કે તેમની તમીયત પશુ બમડી અને ખડક પ્રેસર પશુ ઘણુજ વધી મયુ ધરે આવ્યાં બાદ પૂ બાને ઘણીજ ચીંતા યજ હતી. અને એક મોટી ચીંતા તે, એ હતી કે રખેને પૂ બાપુ અપવાસ ચાલુ કરે? પૂ બાપુએ તો બાને એકલાનેજ નહિ પશુ તેમના સેક્રેટરી પૂ મહાદેવભાઈ ઉપર પશુ બુનજ ખીલયા અને કહ્યું કે તું મારો સેક્રેટરી છે તો આ લોકોને એટલી પશુ ચેતવણી ન આપી? વગેરે ઘણા પ્રશ્ન કર્યો હતા આથી મહાદેવભાઈને પશુ દુ:ખ થયુ અને તેમણે નાવાયક પોતે છે એમ સમજ પોતાને સામાન લઇને ચાલી જતાને નિશ્ચય કર્યો પશુ પૂ બાપુએ એ ભોતા કહ્યું કે શુ મારાથી તમેને એટલુ પશુ ન કહી શકાયાં? પશુ મહાદેવભાઈ તો બાપુના ચેલા હતા. તેમને અને પૂ બાએ બાપુની મારી માગી અને હવેથી આવી જૂત ન કરવા માટે બાને આપી પશુ એમ બાપુ મારી આપે એવા ન હતા તેમણે તો બધાને મારી ન આપતા બે દિવસના સખત અપવાસની સખ કરી હતી. આ ઉપરથી આપણને ખ્યાલ આવશે કે બાપુ કેવા ટેકીલા અને નિપમીત હતા

આવી આવી ફરકે ભતની વાતો કરતા કરતા અમે સાબના ૭ વાગે લુધરટીખાડ' આવી પહોંચ્યા અને બાઇથી મરેતા તથા તેમના પત્ની મયાબેનની અમને પહેલી યુલોકાત યજ. અમેા ઘણાજ આનંદ પામ્યા હતા. (અધૂરું)

દક્ષિણ યુ. એસ. એ. માં અહિંસાત્મક લડત

(પહેલા પાનાનું અનુસંધાન)
ની નીતિ'દળું પશુ ચાલુ છે. ભયોજ્યા માં એક પશુ કલડ' ઊકરો યા ઊકરી ગોરી-શાળામા નથી. કાયદો હોવા છતા કંઈજ થયુ નથી. દક્ષિણમાં ગોરાઓ ચોખ્ખે-ચોખ્ખુ કહે છે "જ્યા સુધી અમે શ્વાસ લેતા હોઈશુ ત્યાં સુધી અમે 'નીમસ'ને શાળાએ કાખલ થવા હઈશુ નહિ"
આ માટે કહુ કહુકસ કલેનની શુરબાધારી ટોળા ફરી અસ્તિત્વમાં આવી છે આ માટે ગોરાઓએ ૩૫૦,૦૦૦ પાઉડ કહુ કહુકસ કલેનને અચે વર્ષે આપ્યા હતાં તેઓ કલડ-પ્રભને ક્યદી નાખવા માટે પ્રતિજ્ઞા લઈ ચુક્યા છે તેઓ કલડને પકડીને પહાડ ઉપર લઈ ભય છે અને આ એક રથમ ઉપર તેને બાધી તેના પીઠ ઉપર 'K K K'ના અક્ષરો અભિમા તપતા લોખડથી કરે છે. પહાડો ઉપર જુઓ તો સળમતી મશાલ અને કે સનું ચિહ્ન દેખારો.
આ ને અહિંસાત્મક લડત છે તેને આ ટોળા દબાવી દેવા મગે છે. શાંતિના વાયુને તેઓ અભિથી મિટાવવા મગે છે.

સંસ્થાઓને ભેટ
શ્રી નગીનભાઈ ડાલાભાઈ સોનીએ પોતાના પુત્ર અને પુત્રીના શુભ લગ્ન સમયે જુદી જુદી સંસ્થાઓને આપેલી ભેટ :
શ્રી સોની વિભાઈ
રોહરશીપ ફંડ સુરત ૧૦-૧-૦૦
સુરત હિંદુ એન્ડ્યુશનલ
સોસાયટી ડરખન ૫-૫-૦૦
આર્થન બેનેવોલન્ટ સોસાયટી ૧-૧-૦૦
નાટાલ ઇન્ડિયન જ્ઞાપન-૩
સોસાયટી ડરખન ૧-૧-૦૦
ઇન્ડિય જ્ઞાપીનીયન શીનીકસ ૫-૫-૦૦
સર્તાલ મંદિર ડરખન ૧-૧-૦૦
રામકૃષ્ણ સેન્ટર ૧-૧-૦૦
ડીવાઈન લાઇફ સોસાયટી ૧-૧-૦૦
સુરત હિંદુ બાઈ
મંગીત મંડળ ૧-૧-૦૦
શુભરાતી હિંદુ મહિલા મંડળ ૧-૧-૦૦
રેડ ક્રોસ સોસાયટી ૧-૧-૦૦
ડરખન ઇન્ડિયન ચાઇલ્ડ
વેલફેર સોસાયટી ૧-૧-૦૦
ક્રોસા સેટલમેન્ટ ન્યુબેન્ડસ ૧-૧-૦૦
ઇસ્ટલંડન હિંદુ સોસાયટી ૧-૧-૦૦
શુક્રપીપીબ, ઇનકમ ટેક્સ રીટર્નસ, લાઇસેન્સીંગ, રેવન્યુ કલેપરન્સ અને ઇનસ્પેક્ટરન્સ માટે મળે :
આર. વીકુલ
૧૨ બાઈલી આર્કેડ, ૩૮ માર્કેટ સ્ટ્રીટ, કોલ્કત ૭૫૩૦૧૦ અને માર્કેટ સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબઅંધી, ફોન ૩૩-૧૧૫૪.

માથે બાંધવાની રીળન અને વેણીઓ
અખમલ, સાટીન, ટાફેટા સીલ્કની, રીળન અનેક રંગ, ડીઝાઇન અને સાઈઝમાં મળશે, લગ્ન મંડપ અને મોટર રાજ્યગારવા માટે નરથાબાઈ રીળને મળી શકશે.
અન્યો માટે અખમલ, અને રેસમ તથા ફેટની ટોપીઓ ક્રીકાયત ભાવે બનાવી આપવામાં આવશે.
અંબોડે બાંધવા અખમલ, રેસમ, કોલન બિગેરેનાં કુલોની રંગ રંગની વેણીઓ અને અનેક પ્રકારના ક્રોચર્સ મળશે.
ટેબલ પર સુકવા માટે પલાસટીકના સુઈર કુલો મળશે.
ઠેકાણું : માખરો હેટ્સ (મો.) લી.
લેડીઝ એન્ડ ચીલ્ડરન્સ હેટ મેન્ચુરેકચરર,
ફોન : ૮૩૫-૭૪૮૧ પહેલે માળે, બોક્સ પરપ૭,
માસ્કર મેન્સન્સ - ૩૩ વેસ્ક સ્ટ્રીટ, - જોહાનીસબઅંધી.

ચો. બો. ૫૪૬૦ - - - ટેલીફોન ૩૩-૫૬૨૦
ટેલીગ્રાફ એડરેસ : "ભગતકો"
ભગત બ્રધર્સ (મો) લી.
૧૪ કોર્ટ સ્ટ્રીટ,
જોહાનીસબઅંધી.
હોલસેલ અને રીટઈલ મર્ચન્ડ અને ઇમ્પોર્ટર્સ
ખાસ કરીને લગ્ન ત્યાં ઇન્ડિયન અને ઇંગ્લીશ શાસરી, માથામાં નાંખવાના ભત ભતના ફેસી તેલો, રેડેનલેસ સ્ટીલ, પીત્તળના અને એલ્યુમીનમના વાસણો-કાચ અને પલાસ્ટીકની બમડીઓ-કેરમબોલ અને સ્ટાઇલર તથા ખીજ અનેક ડેશી યીજે ક્રીકાયત બાવથી મળશે.

જ્યારે હિમાલય બોલી ઉઠે છે

હું એવા મહાન આત્માઓમાંનો નથી, જે ભગ્યતિ-સ્વપ્ન-સુષુપ્તિ થી જેને પાર બીજી કોઈ અવસ્થામાં રહેતો હોઈ. એથી કોઈ વખત હું ભગ્યતિના હાથ-પ્રકાશમય દ્રશ્ય જોવા કરું છું, કોઈ વખત સ્વપ્નની કુતીયામાં સોપતલીન બની ધટના ચક્રનો અનુભવ કરું છું, તો કોઈ વખત સુષુપ્તિની સાંતિમાં લીન બની જાઉં છું. પરંતુ તે એક એવો અનોખો અનુભવ હશે, જેને હું ન ભગ્યતિ કહી શકું, ન સ્વપ્ન, ન સુષુપ્તિ, ન એ ત્રણેનો અભાવ, ન એ ત્રણેનો સમિશ્રણ. પરંતુ હતો એ એવો અનુભવ, જે ખીલ કોઈ પણ અનુભવ કરતા અધિક સત્ય વાણી હતો, —જ્યારે હિમાલય બોલી ઉઠાય

સતિએ જ્યારે ચેતન રૂપ સેવા ધારું ત્યારે તે વસિષ્ઠ બની અથવા જ્યારે તેજે અડચણ સેવા ધારું તો તે હિમાલય બની અથવા અને જ્યારે તેજે રૂપ વચરતું બનવા ધારું ત્યારે તે આસમાન બની અથવા. જ્યારે સાંતિના તે સાહાર રૂપ હિમાલય, બોલી ઉઠ્યા ત્યારે મને લાગ્યું કે, શું આ પ્રલયનું પરદર્શન છે કે સુયોદ્યનો સરોવર!

હિમાલયએ મને પૂછ્યું, “તમે કોણ છો?” મન અને જ્ઞાનની સલાહ સેવા પહેલાં અંતરે જવાબ આપ્યો— “સાંતિ-સૌન્દર્ય”! હિમાલય કંઈક વિચારવા લાગ્યા. —“પુત્રની સાબળેલી વાત કે શું તો! જોખન્યુ ખતાએ કે શું આપ તે ઋષિઓમાંના છે. જે મારી જોડમાં સાંતિની ઉપાસના કરી કરે છે વા તે વીરોધાના છે. જે કોઈ વસ્તુની રક્ષા માટે મરવા-મારવાનો સંકલ્પ લેવો કરે છે?” મેં મન અને જ્ઞાનની સલાહતા લઈ હિમાલયને કહ્યું—“હું નહિ, હું તો સાંતિપ્રપ ક્રિયાકારી છું ઋષિ પરંપરા અને વીર-પરંપરાનો મિલન કરાવનાર મહા ત્માનો સેવક છું” હિમાલય કંઈક સમજી રહ્યા હતા કીથી મોઠા— “મિલન તે હું સારી રીતે જાણું છું. મારી જોડમાં રમનારા બાળકો તેજ રમીથી રમાય છે. પરંતુ મારી જામે જે સમસ્યા ઉપસ્થિત છે, તેનો જવાબ શું આપ આપી શકો છો?”

“હિમાલયની સામે સમસ્યા ખડી થાય અને હું એનો જવાબ આપું હિમાલય તો પ્રક બધી સમસ્યાઓના ઉદ્યમ્ રમાય છે”

“તમે જે હજોના ઉચ્ચાર કરો, શું તેની સાથે આચરણ પણ છે?” હું ડરતા ડરતા મોઠાએ, —“કંઈક કોઈક છે.”

“જ્યારે શું તમે મારી રક્ષા કરો છો?”

(લે. અનામી)

હું ચોંટા ઉઠ્યો! હિમાલયની રક્ષા કે અને હું કરું?

“હું પૃથ્વી માપવાનો મજ કરેલા છું. માનવની માનવતાનો પણ માપવાનો મજ છું. તેજે જે કંઈ ઉદાત્ત, ઉદ્યમ, ઉત્કર્ષનું નિર્માણ કર્યું, તે બધું મારામાં સમાયું છે! હિમાલયથી હવે પર્વત નહિ અને હિમાલયના પાશવમાં ઉત્પન્ન થયેલા ઉપનિવૃદ્ધી ઉંચુ દર્શન નહિ—તેજ હિમાલય તમને પુષ્ટી રજો છે, શું તમે મારી રક્ષા કરો છો?”

મેં જવાબ આપ્યો—“તમે જે બારતથી જુદા થવા નથી માંમતા તો બારતની સેના તમારી અવસ્થ રક્ષા કરશે.”

તે દસી પડ્યા—“શું જેવો યોતમ અને મધિને પેલા કરો, તે હિમાલયની રક્ષા શું-કરી સેના કરી શકવાની છે! હિમાલયની રક્ષા ખાતર જે સોહી વહે તો પછી તે હિમાલય નહિ રહેશે, પરંતુ તેને દમ બની જશે! સમસ્ત માનવોમાંજ નહિ, પરંતુ આખી સૃષ્ટિમાં આત્મતત્વનો સાક્ષાત્કાર નેના સર્વિશ્વમાં હોય છે, તેની રક્ષા માટે એક બાઈ ખીલ બાઈનું લોકી વહાવશે!”

મેં સહજ કહી દીધું, —“તો પછી તમે જ તમારો બામ કરી લો, અરથો બારતમાં, અરથો કુતેના પડોશીના કાચમાં!”

હિમાલય હસતાં હસતાં મોઠા— “હું તો મારી જગ્યા જીવ રહેનારો છું. હું નથી બારતમાં, નથી તેના પડોશી યોનમાં! પરંતુ તમે હળું સુધી જવાબમાં નહિ આપો. શું તમે મારી રક્ષા કરો છો? જે તમે મારી અથવા તો જે દર્શન તે લઈ હું જીવો છું, તેની રક્ષા નહિ કરી શકો છો, તો તમે નહિ રહેશો સૈનિક, નહિ રહેશો સાંતિવાદી.

“અમે મારીએ તો જીએ, પરંતુ આજ અમારામાં તે તાકાત નથી કે અમે તમારી રક્ષા કરી શકીએ.”

“એવું ન કહે બાઈ! હરણુ જાણું તું નથી કે તેની પાસે કરવરી છે.”

“અમે તમારી રક્ષા માટે મરી શીટવાને માટે તૃપ્તાર છીએ, પરંતુ શું તેનાથી રક્ષા થશે?”

મરી શીટવાથી નહિ થશે, જીવવાથી થશે. મરવાનો ડર છેડી, મારવાની અભિલષ્ટા છેડી, જીવવાથી થશે. મારી રક્ષા માટે જીવતાં શીખો.”

“કોણ શિખવશે?”

“અચલ હિમાલયનું ખીલું રૂપ, જે સતત ભગ્યત છે, તેની પાસેથી શીખો!”

“આ બધું તમારી આ તરફ સમજ છે, પરંતુ જેને પાર?”

“તેની ચિંતા તમે ન કરો. આ બાળું સાંતિની રક્ષણ કારિણી સક્રિય પ્રકટ કરો, તો જેને પાર પણ તેની અસર થશે...” આ વખતે તમે જે મારી રક્ષા કરશો, તો હિમાલય માનવ જાતિનો સ્નેહ-સ્વપ્ન બનશે અને જે હમણાં તમે હિંમત દારશો તો તેજ હિમાલય માનવ માટે પમ જળ બનશે.”

શું આ બધું સ્વપ્ન હતું નહિ, કદાચ આજ ભગ્યતિ હતી અને ખીલું બધું સ્વપ્ન વા સુષુપ્તિ!

(અનુવાક)

દિવાસળી સાથેની એક બાળકની રમતનો નતીએ

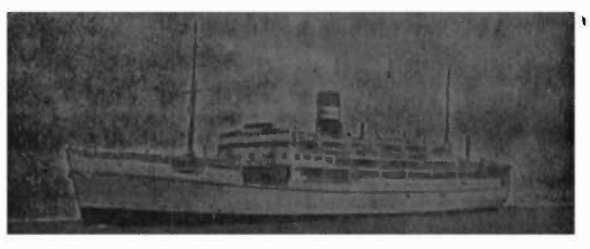
૧૪૪ મહાનો ભરખીજીત સે'કડો ધરખાર વિહોજી થયા

સાંગોન:

દિવાસળી સાથે બાળકો રમત કરે છે તે કટલી જોખમકારક છે તેવું દર્શાવ અહીં મળ્યું આવે છે સાથે વિવેક તામના એક મામમા એક બાળક દિવાસળી સાથે રમત કરતાં લાગેલી આમથી મામમાં ૧૪૪ મહાનો ભરખીજીત થઈ ગયા હતા અને સે'કડો માથુસો ધરખાર બિનાના થઈ ગયા હતા

બી-આઇ

મુંબઈ કરાંચી અને ઇન્ડિયા ક્રીકાના બંદરો વચ્ચે મુસાફરી કરે છે.

સ્કીમર કંપાલા ૧લી એપ્રિલના આવાસે અને પમી એપ્રિલ ૧૯૬૦ના ઉપરશે. સ્કીમર ગામજોઆ થઈ જશે.

મુંબઈ અથવા કરાંચીનું લાડું.

૧૧૬૬ કલાસ	એક	જોરાક	વમર	પા. ૬૨-૦-૦
૧૧૬૭ કલાસ	"	"	"	પા. ૧૦-૧૫-૦
૧૧૬૮ કલાસ	"	"	"	પા. ૩૧-૧૦-૦

ઓર્ડીનરી **રૂપરીયક**

નેાન-નેહરેદીયન	પા. ૫-૫-૦	નેાન-નેહરેદીયન	પા. ૧૦-૧૯-૦
નેહરેદીયન	પા. ૫-૧૦-૦	નેહરેદીયન	પા. ૧૦-૧૦-૦

વધુ માહિતી માટે મળો આ લખો:

શેખ હિમેદ એન્ડ સન્સ
(પીટી લીમીટેડ.)
૩૯૦ પાઈન સ્ટ્રીટ, —ડરબન.
ટેલીફોન: ૨૦૪૩૨ — ટેલીગ્રાફીક એજેન્સ “કરામત.”

શ્રી પ્રિયોરીયા હિંદુ સેવા સમાજ

ઉપરોક્ત સમાજની વાર્ષિક જાહેર સભા રવિવાર તા. ૮-૫-૧૯૬૦ના રોજ બપોરે ૨-૩૦ વાગે સેવા સમાજના મહાનમાં નીચેનું કામ કરવા મળશે.

(૧) પ્રાર્થના (૨) મધ્યાહન વર્ષની વાર્ષિક સભાની રીપોર્ટ (૩) મંત્રીઓનો હેવાલ (૪) ખજાનચીઓનો આર્થિક પરિસ્થિતિ ખતાવતો અહેવાલ. (તપાસનીસના અભીપ્રાય સાથે) (૫) પેલા સમીતીના મંત્રીઓના તથા ખજાનચીઓના હેવાલો (૬) ડરેટીઓનો હેવાલ (૭) અધિકારીઓ અને વ્યવસ્થાપક સમીતીની સુલ્કથી (૮) બંધારણ (૯) પરચુરણ

મગનલાલ ખીરલાલ
કાલ્યાણ પ્રેમાલક
જે. મા. મંત્રીઓ.

આફ્રિકાની લૂંટ

લેખક : શ્રીયુત પ્રાણશંકર ભેશી

(પ્રથમ અંકથી આરંભ)

દક્ષિણ રાષ્ટ્રીયવાદીઓએ સમગ્રે આન્ડ્રીસ રાજ્ય મોઝામ્બિકને ઘટાડે તેને ઘટાડે તેના મહામિલિ લોકોના અનેકા ભરખરને દક્ષિણ આફ્રિકામાં ડચ પ્રવાસીઓએ એક અધ્યાત્મિક ધર્મથી. મહામિલિ લોકો ક્રમશઃ નવા પદાધાર નહોતા. તેઓ રાષ્ટ્રીયવાદી નાસી ગયા. મોઝામ્બિકને ઘટાડેના અવસાન પછી તેના પુત્ર લોલેનગુલા માદોએ આવ્યો. તેના રાજ્યસભા અને વસવાટનાં ધરોની ઘરમાળા વચ્ચે છુલાવાયો ઘરેર પાસે હતો. સેસિલ રોડેએ તેનો સંપર્ક સાધ્યો. એ પછી બ્રિટીશ સાથે આફ્રિકા કંપનીએ હિંદના ઇતિહાસની કલ્પિત કથા અહીં પહોંચાવી.

૧૮૭૭માં બ્રિટીશ પાર્લામેન્ટે બ્રિટીશ તાલ દેશને એકથી વધારે રાજ્યોનું સમૂહ તરીકે રચવાની પરવાનગી આપી હતી. આ હેતુ સાધવા માટે ઇંગ્લેન્ડે સર આર્ટલ ફેરને 'કેપ' નો અવનર અને હાઈ કમીશનર નીમ્યો. દસ વર્ષ પછી ટ્રાંસવાલના ડચ પ્રજાસત્તાકો લોલેનગુલા એકે સધી કરી. એ બ્રિટનને રચી નહિ. સર આર્ટલ ફેર લોલેનગુલા પાસે એકથી મોઝામ્બિકને બીજી સધી કરી એવું કહ્યું. બ્રિટીશ ઠાક કમીશનરની પરવાનગી વચ્ચે લોલેનગુલા ઠાક પછુ પરદેશી સત્તાને ચોતાના દેશનો એક પછુ ટુકડો વેચી કે આપી શકે નહિ. એ પછી બ્રિટીશ સરકારે ડચ પ્રમુખ કુમરને જાણવી દીધુ કે જામ્બેઝી નદી કુખીને આખો વે પ્રદેશ બ્રિટીશ સામ્રાજ્ય નેદેશ આવી ગયો છે.

એ જ વર્ષે લોળા દિલના લોલેનગુલા પાસે રોડેએ ટેલક એકથી મોઝામ્બિક અને આજુબાજુ માટે અધિકાર મેળવ્યા. એક દબર રાષ્ટ્રસે અને થોડાક ઘરોએ આપીને તેમ જ દેશને એકસે પોઝાનું માસિક ભથ્થું આપી આપીને તેની પાસેથી ૭૫૦૦૦ ચોરસ માઈલ નેદેશ મહામિલિને પડાવી લેવામાં આવ્યો! એ પ્રદેશને પછીરથી હવે રહેલક થયો. ૧૮૯૦માં થેસેનાલેન્ડ કુટુંબ સારે લોલેનગુલા અને રોડેએ વચ્ચે નાનકડું યુદ્ધ થયું.

લોલેનગુલાને એવે જર્મનોમાં નાસી જવું પડ્યું ને સા તે થીતળાથી પુલુ પાગ્યો. એ પછી રોડેએ થેસેનાલેનગુલાનું બંધ નિઃશસ્ત્ર રીતે જ ચમણી દીધું! ૧૮૯૫માં આ નવા પ્રદેશનું નામ તેલે ચોતાના નામ પરથી રાષ્ટ્રીયવાદી પડ્યું. રોડેએ એવે ચોતાનું યુવાન લોલેનગુલાના પુત્રને ચોતાના ભેડા

'લોલેનગુલા' કરવા માટે રોડેને ચોખું લોલેનગુલા મરતાં મરતાં મહામિલિ પ્રબળે એલો સરદેશી આપતો ગયો: "આપણી કને સોનું છે સાં લગી ચોરા લોકો આપણે પોષા નહિ છોડે. માઈ બધુ સોનું એકડું કરીને તેમને આપી શો ને કહો કે તમે અમારી ટુકડીઓને નાશ કર્યો, અમારાં મૃત ક્યો!" અમારાં ધરમાર ખાખ્યા! હવે બધુ રાખો! અમને કાંતિથી રહેવા દો!"

આ અરસામાં પૂર્વ આફ્રિકામાં પછુ બ્રિટીશ પત્રવેસારોએ વેમ પકડ્યો હતો. ૧૮૮૧માં ઇંગ્લેન્ડે મહિનના કરાર દેશને મોઝામ્બિકની આસપાસ પથરાયેલા પ્રદેશો માટે ચોતાનો ઘાવો આમળ થયો, જે જર્મનીએ રચીકાયો. સુતતાન ખર્ચાકે જીમ્બી નદી અને ચોટુગીઝ સરદેશ વચ્ચેનો પ્રદેશ એ લાખ પાઈમાં જર્મનીને વેચી નાખ્યો! જીમ્બી નદી અને ટાવા નદી વચ્ચેનો પ્રદેશ મેકાનન કંપનીએ ૫૨ લાઈ લીધો. ૧૮૮૮માં આ કંપની "ઇંબી-રીઅલ બ્રિટીશ ઇસ્ટ આફ્રિકા કંપની" માં ફેરવાઈ ગઈ અને બ્રિટીશ સરકારે તેને માન્ય રાખી.

પૂર્વ આફ્રિકાની લૂંટમાં હવે બ્રિટીશ અને જર્મન સિતો અધ્યાવાં. જર્મન સેનાપતિ કાલ પોટસને આક્રમણે રિષતિ વધુ વિચમ કરી. ૧૮૯૦માં આઝ-જર્મન કરાર થયા અને યુમાન્ડા બ્રિટનને મળ્યુ. અંગ્રીયાર એ બ્રિટીશ-રક્ષિત પ્રદેશ તરીકે જાહેર થયો. જર્મન સેનાપતિ કાલ પોટસને આ બધું ન રચ્યુ. જીતર સમુદાય જોખા નેવરો નીકુ ટાપુ લઈને પૂર્વ આફ્રિકામાં એ વિચાળ પ્રદેશો ઇંગ્લેન્ડને આપી દેવા સામે તેલે વિરોધ દર્શાવ્યો.

પછુ પ્રસિદ્ધ અમેરિકન લેખક જોન અંધર "જન્સાઇઝ આફ્રિકા"માં જરૂર વધારે ખુલાસો કરે છે પૂર્વ આફ્રિકાના મામલામાં રાણી વિહોરીયાને માઈન્ટ કોનિયા અને માઈન્ટ કિલિમાન્જો એમ બે પર્વતો મળ્યા સારે જર્મન સમ્રાટ કેઝરે એક પર્વત માગ્યો. રાણીએ કિલિમાન્જો પર્વત આપ્યો, આને આ પ્રસિદ્ધ પર્વતના એક ચિખારનું નામ "કેઝર વિલ્હેમ ચોઇન્ટ" છે.

યુમાન્ડામાં પહેલવહેલો બ્રિટીશ પ્રવાસી રચીકો ૧૮૫૪માં લાખર થયો હતો. તેલે હિંદમાં બ્રિટીશ લશ્કરમાં નોકરી કરી હતી. કહેવાય છે કે તેલે હિંદુ શાસ્ત્રોને આધાર રચને ભૌતિક પ્રવાસ કર્યો અને નાઇમ ઠી, મુખ-

વિહોરીયા ન્યાન્જા-લોધી કાલ્યુ. ત્રેવીસ વર્ષ વિલા પછી એ જ સરોવર ને રસે કોઇ કોઇ બ્રિટીશ પાર્સીઓ આવવા લાગ્યા. આ અરસામાં જન્મસ દેવિન્ટન નામે એક અંગ્રેજ પાર્સી એ જ ધાર્મિક થઈને આવ્યો. અનાન નામના સરદારની આગાધી તેનું યુન કરવામાં આવ્યું. આમ છતાં બ્રિટીશ ધર્મ સાં ઠીક ઠીક પ્રસયો સરદાર અનાના ૩૩ નોકરોએ બ્યારે બ્રિટીશ ધર્મ રચીકાયો સારે સરદાર રોયે બરાયો ને તેમને હાસીએ લટકાવતાં પહેલાં દસ દિવસ સુધી વિચાર કરવાની તક આપી તેઓ ત માન્યા. એક નાસી ગયો ને ખત્રીક થઈને ભેટયા!

સરદાર અનાનાની મૂંઝવણ વધી પડી અને તે યુમાન્ડા છોડીને નાસી ગયો. આ તકનો ઇંગ્લેન્ડે સારો લાભ ઉઠાવ્યો. બ્રિટીશ પૂર્વ આફ્રિકા કંપનીએ યુમાન્ડામાં પત્રવેસારો કર્યો અને વચર પુલેને જ એ પ્રદેશ પર બ્રિટીશ વાવરો ચડાવી દીધો! અંગ્રેજ સેના અને યુમોન્ડાના ખમાન્ડા નામે લોકો વચ્ચે કોઇ યુદ્ધ થયું નહોતું એટલે આને પંજુ એ બમાન્ડાએ ચોતે પરાભવ પામેલી પ્રબ્લ નથી. એમ સમર્વ જાહેર કરે છે!

પછુ મધ્ય આફ્રિકાની અને પૂર્વ આફ્રિકાની આ કલ્પિત કથા નેદેશવન ઠોન્ગોની માર્ગ કલાણી પાસે અર્થો અર્થ પડી ભવ છે. સોળમી સદીના

મધ્યમાન સુધી ઠોન્ગો સમુદ્ધ અને સુખી હતું. આખું રાજ્ય ૭ પ્રતિમાં ૫મરાયું હતું. તેમાં ખાખ્યા નામે એક પ્રાંત લશ્કરી બળ માટે પ્રસિદ્ધ હતો. એ પ્રાંત આખા દેશનું રક્ષણ કરતો. તેનું લશ્કર ચાર લાખનું હતું. (અધૂરું)

પરચુરણ

—રાવલપોંડીમાં પરતી કંપને અર્થિક લાભ્યો હતો ને દોઢ મીનીટ અર્થિક હતો પછુ તેથી કંઈ નુકસાન થયું નથી. —સીલોનના પૂર્વ પ્રાંતમાં બારે વરસાદ ને કારણે પ્રચંડ પૂર ફરી વળતા ૩૦૦ કુટુંબો એ પુરમાં ઘેરાઈ ગયાં છે. —નેપાલના વડા પ્રધાન મી. ઠોરાઈલા આવતા ગયેને વજુ દિવસ માટે બર્માની મુલાકાતે જનાર છે. સાંધી પછી તે રોઈમ જશે. —ભારત અને પાકીસ્તાન વચ્ચેની લેલી દેલીને કિસામ સમજવા રાવલપોંડી આવવા પાકીસ્તાને ભારતના અર્થ સચીવને આમંત્રણ આપતા શ્રી મોરારજી દેસાઈ આવતા મહીને રાવલપોંડી જશે.

નવા પુસ્તકોની યાદી
સંસ્કારિતાને હાંપડે શી. ૩-૦
કોઇ ગોરા કોઈ કાળા શી. ૭-૦
આ જોશીસેથી મળશે.
'Indian Opinion'
B. Bag, Durban, Natal.

ખાસ દરખાસ્ત : હિંદની અગરબત્તી
(વહાણમાં આવેલો તાજે માલ)
કોલસેલ વેપારી ભાવે

ત્રણ ગુલામ ૩ તોલા ૩૭-૬ ડચન	મુમુષ રાણી	૫	૩૩-૦ ડચન
(પાટળી અને ભડી લાકડીમાં મળશે)		૨	૧૮-૦ "
ત્રેવે જોડે ઇન્ડિય ૩ તોલા ૪૫-૦ ડચન		૧	૮-૦ "
" " " ૬ " ૬૦-૦ "		૧	૪-૦ "
ચમીલી " ૨ " ૧૮-૦ "	લતા મંગેરાજ	૩	૪-૦ "
" " " ૧ " ૬-૦ "	ચંદન ૫૫ ૧૧ લાકડીને ૩૫ના ૩-૦		

ઓર્ડર સાથે રોકડ — કરખન માટેના ભાવે.
હમારી ખાસ અસલી ખાસમતીના ચોખા પછુ છે ખાસમતી ચોખા શી. ૧-૦ રતલ.
(ઓછામાં ઓછા ૧૦૦ રતલ મળશે)
અમે નીચેની વસ્તુઓ સાથેકેટ ઇંખોઈ કરીએ છીએ. માલ સારો અને દીક્રાયત ભાવે મળશે.
અમારા પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો:—
ફ્રેક જાતના ઇન્ડિયન ફાળ, મરાલા અને કરીયાકુ; સોપારી ખદામ, આમલી, આખા નાળીયેર અને ફ્રેક જાતના ઇંખોઈડ ચોખા.

K. HARIBHAI & SONS
(PTY) LTD.
Direct Importers : Wholesale & Retail Merchants.
81 Victoria Street, — P.O. Box 2156 — Durban.
Telegraphic Add. "BHAISONS"

સર પુરષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસની

જીવન ઝરમર

(૫મા અંકથી ચાલુ)

મુખ્યત્વે સરકારનો અર્થ દિન-પ્રતિદિન વધતો જતો હતો અને તે મટાડવાની દરબ પાડવાની જરૂર હતી આ તબક્કે ઢોંઢી અને પુરોપિય વેપારી એ એકમત થઈ ગયા અને વાઈસ રોયને મળ્યા આ કામમાં સર કેપ્તેલ રોડસ નામના બ્રિટીશ વેપારી ને બે માલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પ્રમુખ હતા તેના આરો સાથે પુરષોત્તમદાસને મળ્યો. વાઈસરોય તો આ બેંચ કેપ્ટેલન ને બે વિચારમાં જ પડી ગયા, પરંતુ આખરે લોડ્ઝ ઇન્ડ્યોપ નામના અતિથમ કામેલ યુલ્સદાના ના પ્રમુખપણા નીચે રીટ્રો-એન્ટ કમીટી (અર્થમાં કોપર સમિતિ) સ્થાપી ૧૯૧૬ની લાઇઝ પછી ઇંગ્લેન્ડ મા વધતો જતા અર્થને અટકાવવા ને સમિતિ નીમણ હતી તે સમિતિના ધોરણે આ સમિતિની પશુ રચના કરવામાં આવી તેના ઢોંઢી સભ્યો મા પુરષોત્તમદાસ ઉપરાંત સર રાન્ડેન્ડ મુકરજી, સર દાદા દલાલ અને સર ચાલ્સેઝ દાદાભાઈ હતા એકવર્થ કમીટીમાં ને કુચળતા ભરી કુનેદ દર્શો-વેલી તે તે કારણે આ કમિટિમાંની સર પુરષોત્તમદાસની નિમણ અને સારાયે ઢોંઢીમાં વધાવી લીધી

દેવે લોડ્ઝ ઇન્ડ્યોપ અને સર પુરષોત્તમદાસની જીવનને બોડી જમી દર્શો એકમત ન થતા તો પશુ અને એક બીજાની રતત તતા સ્વીકારી એકબીજાને માન આપતા. લોડ્ઝ ઇન્ડ્યોપ પીરબ ખત આ આમદના યુલ્સે ધરાવનાર આપ શક્તિશાળી વ્યવહારકુચળ યુલ્સદા હતા અને પુરષોત્તમદાસને તેમની પાસેથી ધણુ શીખવાનું મળ્યું. ઢોંઢી સાથીદારોને જોઈએ તેવા સાથ રળતો નહોતો બધા રાષ્ટ્રીય દષ્ટિગોંડુ ધરાવનાર આપ શક્તિશાળી વ્યવહાર કુચળ યુલ્સદા હતા અને પુરષોત્તમદાસને તેમની પાસેથી ધણુ શીખવાનું મળ્યું. ઢોંઢી સાથીદારોને જોઈએ તેવા સાથ મળતો નહોતો બધા રાષ્ટ્રીય દષ્ટિગોંડુ ધરાવતા હોવા છતાં જોઈએ તેવી ધિમત યતાવતા નહોતો માન સર દાદાભાઈ શપિયાના રેશીએ સંબધમાં ધિમત બતાવેલી આ બાબત આમળ ઉપર વિચરો ચર્ચોશો

દેવે લોડ્ઝ ઇન્ડ્યોપને એટલી તો ખાતી થઈ મધ કે પુરષોત્તમદાસ માન હેવાસો પર આધાર રાખશે નહોતો પરંતુ સરકારી તત્ત્વની મશીનગી બરાબર તપાસવા મામરો

જીવ જીવ ખાતાએ જોતાના હેવાસો રીટ્રો-એન્ટ કમીટી સમક્ષ રજી કરવા ના હતા ભરકરી ખાતાને રીપોર્ટ

જોતા ૧૯૪૫માં સરકારે એક પન ઇન્ડિયા ઓફિસને મોહાલેસો તેનો સંદર્ભ આપ્યો. આ પનને આધારે ભરકરી ખાતામાં કોમવાર માણુસોને એકબીજા નો સંપર્ક ન ચાપ તેવી રીતે (વોટર ટાઇટ કંપાઉન્ટમાં) જીવિ - જીવિ ઇવણીમાં રાખવામાં આપ્યા હતા. પુરષોત્તમદાસે આ દસ્તાવેજની કોપી માગી સરકારના જીવિ જીવિ ખાતા અને રીટ્રો-એન્ટ કમીટીની કહી રૂપે કામ કરતા હતા તે સર રેજીનારોએ દસ્તાવેજ ખાતગી હોઈ આપવાની ના હતા. પુરષોત્તમદાસે તરત જ ખ્યાન બેચુ કે વાઈસરોય લોડ્ઝ રીડીંગે જોઈર મા કહ્યું છે કે રીટ્રો-એન્ટ કમીટીથી છાનું એવું સરકારમાં કશું જ નથી અને ને આ દસ્તાવેજ નહિ આપવાના હો તો વાઈસરોયે તેના કારણે લેખિત આપવા

એક વળખી આઈ સી એસ. ઓફિસર મદદનીશ તરીકે હતા સરકારને આવું કહી શકાય, પછી શકાય તે તેની તો કવવનામાં પશુ નરોલું આ નિર્ભય વર્તણુકથી તે તો આખારે જ થઈ ગયા

"ને હું તમને તે પત્ર આવું તો તમે શું કરવા મગિા-ઓ?" તેણે પુછ્યું "હું તેને જાહેરાત માટે પ્રેક્ષા મોકલી આપીશ" અને આ કમીટીમાં હું કાઈ કામગીરી કરી શકીશ કે નહોતો તે પશુ મને આથી સમજશે" પુરષોત્તમદાસે કહ્યું.

"અહીં સર રેજીનારો પીછેહઠ કરી "હું કમાન્ડર ઇન-મીકેને પુચીય અને દસ્તાવેજ તમારે હવેલે કરવા બાબત કાલે જવાબ આપીય" તેમણે કહ્યું.

સર રેજીનારો કમાન્ડર-ઇન-મીકેને પુછ્યું સરસેના પતીએ વાઈસરોયને પુછ્યું વાઈસરોયે આઈર ક્યો કે બધા જ દસ્તાવેજને પુરષોત્તમદાસને સોંપી દેવા જે કે બધા દસ્તાવેજને સીલમાં હતા અને તે દિલ્હી લાવવા એક ભરકરી અધિકારીને ઘરત સીલમાં મોકલવામાં આપ્યા

બધા દસ્તાવેજ આવી ગયા, પેલા જીવિ દસ્તાવેજને ડબલ સીલમાં મુકેલો હતો અને 'લેલું જ ખાતગી' એમ ઉપર લખેલું હતું

'દસ્તાવેજ ખાતગી જ રહેશે અને મારી પાસેથી વાત કથી જ બહાર નહોતો જાય.' પુરષોત્તમદાસે ખાતી આપી 'પશુ મને પોલીસનું રક્ષણ મળવું જોઈએ' તેમણે કહ્યું તેમનું રહેઠાણ પશુ જરા બધાથી અલગ અને એકાકી હતું

"બીજા કાઈ કામને આવી રીતે પોલીસનું રક્ષણ માગ્યું નથી" સર રેજીનારો કહ્યું

"બીજા કાઈએ આવા રેપેચલ વેલે માગ્યા હતા?" પુરષોત્તમદાસે ચુસ્તથી પુછ્યું

યશુ પશુ એવું કે તેમના ચોરી થઈ. તેમના જમાઈ તેમની સાથે રહેતા હતા કેટલીક કિમતી વસ્તુઓ ચોરાઈ સાથે રમણલાલના નાના બે પુત્ર રમેશને પશુ ઉપાડી ગયા ના હાયે સોનાનું ઘડિયાળ હતું કે કાઈ પશુ પ્રકારના દસ્તાવેજને ચોરાઈ નહોતો.

પુરષોત્તમદાસે બીજો પશુ જોઈએ અને જીવિ જીવિ ઇવણીએ - ઢોંઢીખાતના જીવિ જીવિ બાંમમાં કાઈ રીતે જોઈવવામાં હતી તે જાણવા માગ્યું મી... નકયા લાવી તે બતાવવામાં આપ્યાં. દેવે સર દાદાભાઈ દલાલને પશુ રજી પડવા માડ્યો.

પુરષોત્તમદાસને દસ્તાવેજને ધણુ કામમાં આપ્યા અને તેને આધારે નકયાઓનું નિરીક્ષણ કરતા પાછાં શો વર્ધની ભરકરી મોકલવણી માહિતી તેમને મળી અત્યારના ભરકારમાં બ્રિટીશ રીનિકે તરફ પક્ષપાત, કરાખ છે, અને ઢોંઢી અને બ્રિટીશ રીનિકે ના બોરાકમાં બારે તકાવત છે તે પશુ તેમને સમજાયું

કમીટી ચર્ચો માટે મળી ત્યારે બહાર આવેલા યુલ્સદામાં, રીનિકે પ્રત્યેના બેદબાઈ બંધો વતીવ, ધાર્મિક આઈ બેમાં અતિથમ અર્થ નહોતો, છતાં ને અર્થો ધતો તે સમજો પ્રીરતી ધર્મ અને દેવળ પાછળ જ યતો હતો. ઇંગ્લાન્ડમાં ઇન્ડિયા ઓફિસને ખર્ચો પશુ સફેદ હાથી જેવો હતો અને તેનો સવંભોજ ઢોંઢીખાતની તિજોરી પર હતો અને હવામાન ખાતાનો ખર્ચ પશુ વધુ પડતો હતો.

શુભ પ્રસંગો માટે ભેટ!

શ્રીઓ અને પુરષો માટે

ઘડિયાળ!

૧૭, ૨૧ અને ૨૫ જ્યુલનાં ઓટોમેટીક કેલેન્ડર.

- રોમર
- રોટરી
- લેન્ડે
- ડ્રસર

વિગેરે દરેક જાતનાં ઘડિયાળ.

ઉપરાંત પુરષોનાં શાટ સુટ, પાયબમાં વિ. તેમજ બાળકોનાં કપડાં.

હોલસેલ ભાવે મળશે

બોક્સ ૫૬૮૮, ફોન: ૮૩૫-૨૬૦૧

વલ્લભભાઈ બી. પટેલની કું.

૪૪, મારકેટ સ્ટ્રીટ, ભેહાનીસબર્ગ.

આ સર સુદાઓ ચર્ચો માટે આ ત્યારે પુરષોત્તમદાસના ઢોંઢી સાથી એ જ વીધા પડવા મડિયા. પુરષોત્તમદાસે ધણુ દંડ વલણ અને સંશોધનને પરિણામે લોધેલી માં રજી કરવાની તકમારી યાતાની અને અર્ચાઓમાં બારે કોપકવનું સુચન કયું.

ઢોંઢી સાથીએ-બ્રિટીશરોની શેઠમાં તણાઈ મથેલા હોવાને કારણે પુરષોત્તમદાસ એકલા પડી ગયા. અને માત્ર એકની લગ્નમતીમાં રહી ગયા આથી લોડ્ઝ ઇન્ડ્યોપ સુચનો સ્વીકારવા ખાસ તકમાર થયા નહોતો.

[કમર્સ]

હિંદના સમાચારો

તા ૨૫-૩-૧૯૬૦

ભારતમાં મહાન ઔદ્યોગિક શક્યતા

ભારતનો પ્રવાસ કરી રહેલા આપારી પ્રતિનિધિમંડળ તરફથી રોટ ડીપાર્ટમેન્ટને મળેલા હેવાલો પ્રમાણે ભારતના ઉદ્યોગપતિઓ અમેરીકન ઉદ્યોગપતિઓના સહકારથી ઉદ્યોગો શરૂ કરવાના કાર્યમાં રસ લઈ રહ્યા છે. ભારતીય ઉદ્યોગપતિઓ અમેરીકનોને આકર્ષક શરતો જાહેર કરી રહ્યા છે.

આપારી પ્રતિનિધિમંડળ તરફથી મળેલા તારખા જણાવ્યું છે કે ભારત વિશાળ ઔદ્યોગિક વિકાસને આરંભ્યું છે. ખતપૂર્વકના પ્રવાસ કરી ભારત પોતાનું અર્થતંત્ર સુધારી રહ્યું છે. અને ભારત ઔદ્યોગિક દેસ મની રહ્યો છે અને ટુક સમયમાં ભારત નિકાસ કરનારો દેસ મની બનશે ખીલ ઉદ્યોગપતિઓએ પણ આવી મતલબના તારો રોટ ડીપાર્ટમેન્ટને ક્યા છે. અને ભારતમાં મહાન શક્યતાઓ પડી છે જેમ જણાવ્યું છે

મોરારજીલાલ સર્વોદયના જીવનદાની બનશે!

નવી દિલ્હી : શ્રી મોરારજી દેસાઈને તેમની ૬૪મી વર્ષગાંઠના દિને આજે તેમના જીવન ચારિત્રની રૂપરેખા દોરતું

પુસ્તક બેટ મળ્યું હતું આ પુસ્તક ભૂતપૂર્વ વરોહક પત્રકાર શ્રી જેસ સી આપરે લખ્યું છે

શ્રી આપરે આ પુસ્તકમાં શ્રી દેસાઈ ના સામાજિક અને રાજકીય જીવનની પ્રશંસાતમક નોંધ લેતા જણાવ્યું છે કે શ્રી મોરારજી દેસાઈએ હાથમાં લીધેલા કામમાં નિ:શંક રીતે હેયું અને પ્રાચ્ય રૂડા છે, પણ એક દિવસ તેઓ જીવન દાન કરી સર્વોદયને માજે બચે

અઘકાના ઉકેલ માટે પ્રમુખ અરજીઓ આને વિનોબાની સાગેલી દરમીયાનગીરી

જલધર : પાકીસ્તાનના પ્રમુખ અય્યુબખાને આચાર્ય વિનોબા ભાવેને એક પત્ર ખાસ કાસદ દ્વારા મોકલ્યો હોવાનું જણાય છે. મળતી માહિતી અનુસાર પ્રમુખ અય્યુબખાને ભારત-પાક અઘકાના ઉકેલ માટે આચાર્ય ભાવેને તેમની લાઝમખતો ઉપયોગ કરવાનો વિનવિ કરી છે. આ પત્રમાં રજૂ થયેલા મુદ્દાઓની શ્રી નહેરુને પણ જણ કરવામાં આવી છે. ભારત અને પાકીસ્તાન વચ્ચેની દોરતીના મામ્માં કાશમીરનો પ્રમ્ જ અંતરાય નાખી રહ્યાનો પોતાનો અભિપ્રાય પ્રમુખ અય્યુબખાને આ પત્રમાં ફરીવાર

રજૂ કર્યો છે. શ્રી નહેરુને આચાર્ય ભાવે તરફથી પ્રમુખ અય્યુબખાનની શુભચેષ્ટાનો વળતી શુભેચ્છાથી જવાબ આપવાની સલાહ મોકલવામાં આવી હોવાનું પણ જણાય છે.

મજદૂરોમાં થનારું બંદર

સુરત, મુંબઈ સરકારે કુમસ પાસે આવેલા મજદૂરોને મધ્યમ કક્ષાના ખંદર તરીકે વિકસાવવાનો નિર્ણય કર્યો છે અને તે માટે રૂ. ૩,૨૦,૮૭૮ મંજૂર કર્યા છે. આ વર્ષમાં જ માસ ચલાવવા ઉતારવા માટે ૩૩૩૫ ખાખ કામ શરૂ થશે આ ૩૩૩૫ પર પાચ લાખ ટન માસ ચલિતર કરી ચક્ર એવી વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે.

સામાજિક અખરો

- સાબાર સ્વીકાર : મણીભાઈ પરશુભાઈ જો'મ' ૨-૨-૦
- ડાહ્યાભાઈ જુલાભાઈ નામર, ૫-૫-૦
- જેન વી પટેલ ૩૨મન ૨-૧-૦
- રઘુભાઈ ગોપાળભાઈ
- જેમફોન્ટીન ૨-૨-૦
- વેરટ રેન્ડ ટેલસ' રૂડીપોર્ટ' ૨-૨-૦
- ફુલભાઈ ગોવનભાઈ
- કૃમસ'રોપ' ૨-૧-૦
- આઈ નય્યુભાઈ જુલવાયો ૨-૧-૦

લક્ષ સમાચાર

શ્રી નગીનભાઈ ડાહ્યાભાઈ સોનીની સુપુત્રી ચિ કુસુમબેનના શુભ લક્ષ

ગ્રેહસ્સટાઉચનના શ્રી બીપુભાઈ સોનીના સુપુત્ર ચિ ઠાકોરલાલ સાથે વિ. સં. ૨૦૨૬ના માહસુદ ૧૨ ને સોમવાર, તા. ૮મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૦ના શુભ દિને થયા હતા. અને શ્રી નગીનભાઈ ડાહ્યાભાઈ સોનીના સુપુત્ર ચિ ચંપકલાલના શુભ લક્ષ ગ્રેહસ્સટાઉચનના શ્રી બીપુભાઈ મણીભાઈ સોનીની સુપુત્રી ચિ હમયતીબેન સાથે વિ સં ૨૦૨૬ ના માહ વદ ૩ને સોમવાર તા ૧૫મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૦ના શુભ દિને થયા હતા મનને લગ્નો મૈદિક વિધિથી શ્રી રમણલાલ જોશીના હસ્તે થયા તે પ્રસંગે દુર કુચ્છી સર્મા રનેલીઓ અને મિત્રો પ્રજુતામાં પગલા માગતા નવ દંપતિને આશિર્વાદ આપવા માટે પધાર્યા હતા બકિસો પણ ધણી સંરથા ઓ તરફથી મળ્યા હતા. એ બધાને પરદુ:ખભંજન નગીનભાઈ ડાહ્યાભાઈ સોની આ ધાપા દ્વારા આભાર, માને છે

શ્રી જુલાભાઈ નામરભાઈના સુપુત્ર ચિ ડોહુભાઈના શુભ લગ્ન શ્રી નાયુ ભાઈ ઉકાભાઈની સુપુત્રી ચિ. જયુબેન સાથે ૩૨-૧-૬૦ના શુભ દિને થયા હતા તે પ્રસંગે સગા રનેલી, મિત્ર મંડળ વગેરે સારી મધ્યામાં હાજરી આપી વરકન્યાને શુભ આશિર્વાદ આપ્યા હતા તે સર્વેનો શ્રી ડાહ્યા ભાઈ નામરભાઈ આ ધાપા દ્વારા આભાર માને છે.

ટ્રાંસવાલ રેલ રાહત ફંડ

૨૫મા વર્ષે ચોમાસામાં તાપી નદીમાં આવેલા પુરના પરિણામે બારે ખાના ખરાખી થઇ હતી. એમાં બેઝ મધ પડેલા નિરાધાર અને દુ:ખી બાઈબેનોના દુ:ખમાં ભાગીદાર બની મયાશકિત મદદ કરવાના આશયથી પુરના સમાચાર મળતા શ્રી ટ્રાંસવાલ ડોહુ સેવા સમાજ અને શ્રી ટ્રાંસવાલ પાટીદાર સોસાયટીના અમમવ્ય કાર્યકર્તા શ્રી ત્રીજીભાઈ પારેખ અને શ્રી કાનજીભાઈ બાણાભાઈ પટેલની આગેવાની હેઠળ ઉપરોક્ત કમીટીની એક રચાયના કરવામાં આવી હતી. તેમાં સર્વથી નાયુભાઈ મીત્રી રાવજીભાઈ ત્રિભોવનદાસ, મુંબરજી તવડીઆ, ડાહ્યાભાઈ જુલાલ, વસનજી નામરજી મોર્ષદભાઈ મોસાઈભાઈ, ધીરુભાઈ નાયક, ઉમીવાઈકર જોખાકર, ઉકાભાઈ મોરાર, શ્રી ટ્રાંસવાલ ભારતીય મહિલા મંડળની બેનો તથા ટ્રાંસવાલખાના જુલા જુલા નાના મોટા મંડળોએ નીચે મુજબની રકમો એકઠી કરવામાં તન-મન-બનથી સુંદર સહકાર આપ્યો છે. પરંતુ તમામ વસતા તમામ ડોહી બાઈબેનોએ આ રાહત કાર્યમાં ઉઠાર હાયે દાન આપી પોતાનું માતૃભૂમિ પ્રત્યેનું અવ્ય શ્રદ્ધ અદા કર્યું છે. તે માટે સર્વે કાર્યકર્તા અને દાતાઓને ધન્યવાદ થયે છે. કુલ પા ૪,૫૬૪-૦-૯ નેટલી રકમ એકઠી થઈ હતી તેમાંથી પા. ૧૦-૬-૯ નેટલી પરચુરજી ખર્ચ ખાદ કરતા પા ૪૫૫૨-૧૪-૦ (લક્ષમમ ૬૦ હજાર રૂપિયા) નેટલી રકમ સુરતના કલેક્ટર શ્રી દુદાણી ઉપર ઉપરોક્ત કમીટીના પ્રમુખ શ્રી કાનજીભાઈ બાણાભાઈ પટેલ મારસ્ત એક ડાહ્યેથી મોકલી આપવામાં આવી હતી. જેમાંથી રૂ. ૨૧ હજાર નેટલી રકમ સુરત સીટી રેલ સંકેટ રાહત કમીટીને અને રૂ. ૩૯ હજાર નેટલી રકમ સુરત જીલ્લા રેલસંકેટ રાહત કમીટીને મળી છે.

માસ્ટર બ્રધર્સ (પ્રો.) લીમીટેડ

નવ નતના નાયલન, રેયપી તેમજ સુતરાઈ કાપડ, ઓઝો બાગેસ અને પુરપો માટે ભૂતન નતના ઉલન નર્સી, પુલોવર, કારડીનન્સ અને જમ્બાઓ માટે-બુટીઝ, બીબ્સ, બ્લેન્ડેટસ, રોલ્સ, નેપકોન્સ વિગેરે.
ફરેકે બતના માલ માટે તપાસ કરવા ભલામણ.
૩૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબર્ગ.
ફોન : ૮૩૫-૬૭૮૬ — બોક્સ ૧૫૪૯.

અ ગ ર બ ત્તી

હાલના હોલસેલ બાવો
ભન્યુવારી ૧૯૬૦ના વહાણમાં આવેલા માલ
રાતની રાણી (૧૨ લાકડી) ૩-૬ ડબલ, સુમધ રાણી ૬ તોલા ૪-૩, સુમધ રાણી ૧ તોલા ૮ ૦, વહાણ નખર ૪૪૪ ૩ તોલા ૮-૬; ચમેલી ૨ તોલા ૧૫-૦; વાસંતી (રોલ્સ) ૨ તોલા ૧૫-૦, વાસંતી (બોક્સ) ૨ તોલા ૧૮-૦, વજુ જુલાલ પાટળી લાકડી ૩ તોલા (ડબ્બામાં) ૪૦-૦, ત્રણ જુલાલ પાટળી લાકડી ૬ તોલા (ડબ્બામાં) ૮૦-૦; ગેટવે ઓફ ઈન્ડિયા ૩ તોલા ૪૮-૦; ગેટવે રીફ ઈન્ડિયા ૬ તોલા ૬૧-૬.
ડરખન માટે ઓર્ડર સાથે કેશ એક ઉપર બેંક કમીશન અને પોસ્ટેલ ચાર્જો.
એ. કે. હુસેન એન્ડ સન્સ
અગરબત્તી, સાડી નવા ફેશનના ધરેણા અને પરચુરજી માલ વિ. આશાત કરનાર.
૧૧૬ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરખન. બોક્સ ૨૧૬૮, ફોન ૨૭૩૪૮/૯.

પ્રભુ

જ્યાં પ્રેમ છે ત્યાં પ્રભુ છે

લેખક: શ્રી રમણીકલાલ અરોલલાલા (વ્રતાકથા માણ)

આ શ્લોક વાંચીને માર્ટિન પાછો ચિંતિતે ચઢ્યો, 'એ માણસ ખરેખર મારા જેવો હોવો જોઈએ. સ્વાર્થી સ્તો! પ્રભુ ચેતે જોને હા પધાર્યા, પણ જોને પમ ઘોવાતું પાછી પ ન મળ્યુ! પ્રભુ જો રીતે મારે ત્યા પધારે તો?'

એવામાં તેણે એકદમ કોઈને શબ્દ સાંભળ્યો, 'માર્ટિન!' તેના કાન પાસે આવીને જાણે કોઈ બોલી ગયું. 'કોણ છે?' તેણે કમકાને પૂછ્યું ચારે બાજુએ આશ્ચર્યચકિત થઈને આખો ફેરવી, પણ કોઈ જણાયું નહિ તેણે ફરીથી છુમ મારી, 'કોણ છે?' ત્યાં તો તેણે રપટતાથી એક ગૃખી જવાબ સાંભળ્યો, 'માર્ટિન! માર્ટિન! કલે ખ્યાન રાખજો. હું તારી શેરીમાં આવવાનો છું.'

તેણે આખો છુટી, કાવધનાનીથી પુરસીમાંથી જો કોઈ થયો ચોકસાઈથી ચારે બાજુએ જોયું, પણ કોઈ જણાયું નહિ. અવાજ સ્વપ્નમાં સંભળાયો કે ભગવાનના આવાસને નિર્ણય તે કદી ચક્રો નહિ, એટલે ઠીક ઓલવીને ચઢ્યું મથે.

અવારમાં તેણે જરા વહેલા ઊઠીને પ્રાર્થના કરી, દેવતા સળખાવ્યો, નારતો-પાછું ક્યાં ને બારી પાસે બેસીને કામે લાગી મથે. છુટ થીવતા થીવતા રાતના વિચારો તેને આવવા લાગ્યા. જે તે ભમણા હતી કે સત્ય હતું કે ભમણા? આવા પરમાત્મા યું ખીજાંજોને નથી યવા? મથાંજોને યવા છે? તેનું આરધાણુ હૃદય તેની પોતાની રીતે વિચારવા લાગ્યું. તે કામ કરતો જ્ય ને બારીમાંથી જોતો જ્ય જરાક અભવપૂર્ણ છુટતો અણસાર જુએ કે તરત જોગો યઈને આખો ચહેરો જોઈ મે ત્યારે તેને જોન પડે આ રીતે કામ કરવા કરતા બારીએથી જોવા મા જ આજે તો તેણે મથો વખત વેઠી નાખ્યો.

એવામાં રચિવાના ઝાર નિહાસસને. એક ગ્રહ સૈનિક હાથમાં કોઈના સાથે તેની બારી પાસે આવ્યો. માર્ટિને તેને છુટ પરથી જ જોળખી કાઢ્યો. તેનું નામ રોપેનીક હતું. ટક મથેલો હોવાથી હવે તે નોકરીમાં ન હતો. પડોસના એક વેપારીએ સહાનુભૂતિથી પ્રેરાઈને તેને પોતાને ત્યા આશ્રય આપ્યો. તેની ફરજ પરના આમાં-પ

કામકાજમાં મદદ કરવાની હતી. માર્ટિન જોવા પડોસીઓનો ફેરો પણ તે કોઈ વાર ખાઈ લેતો. માર્ટિનની બારી પર જામી મથેલો ખરક તે ખસેડવા લાગ્યો. તેને જોઈને છુટને ટકા મારતા માર્ટિનનો હાથ જરા યજ્યો. તે વિચારવા લાગ્યો:

'જમરના વધવા સાથે હું હવે વિચિત્ર થતો જાઉં છું. આ રક સૈનિકને આવી ટાકમાં ખરક ખસેડતો જોઈને મને માની બેવાતું મન / ચાપ છે કે ભગવાન મથુ ચેતે મારે ઘેર પધાર્યા છે? કેવો પ્રુખ વિચાર! ધરડો છુવડ તે આનું નામ!'

કામ કરવામાં આજે તેનું દિલ લાગતું નહોતું ફરીકે ટાકા મારીને વળી પાણુ તેણે બારીમાંથી જોયું રોપેનીકે કોઈના દિવાલે ટેકાથી હતી. બારી અને દિવાલની આજુબાજુ જામેલો ખરક ખસેડવા નેટકું જોર તેનામાં કુદરતી રીતે જ નહોતું તે કંઈથી કુજતો હતો ને આરામ સેવાનો વિચાર કરતો હતો.

'હું તેને અંદર બોલાવીને થોડીક ચા આપુ. પાછી તો ઉઠવે જ છે ને! લાવ બોલાવુ વિચારાને!' માર્ટિન આમ વિચારીને જોગો થયો. ચા બનાવીને પછી બારી પર ટોચા મારીને રોપેનીકને અંદર બોલાવ્યો, 'આવો, અંદર આવો, જરા ગરમાવો કરીએ, તમે ટાકા ડિમ થઈ ગયા હશે.'

'ભગવાન તમારું જાણું કરે! બાઈ, ખરેખર મને સાંધામાં પ્રુખ કળતર ચાપ છે' ખરક ખ ખેરતો તે અંદર આવ્યો ને જમીન પર બીના પમલા પડી એ બીકે પમ છુવવા જતાં લમડી પડ્યો.

'અરે, પગ છુવવાની કોઈ જરૂર નથી.' માર્ટિને તેને અટકાવ્યો. 'સાંજે હું જુ આમલું વાળી નાખું છું એટલે બેમાએમાં બધું પ સાઈ થઈ જશે આવો રોપેનીક, બેસો, થોડી ચા પીજો.' (ચાણ)

પરમા કેમ બનાવી દંમાડવા સાવક સુકાળ. 'મનને બોધ' રવ કોચીર-લાલ મથાવાળા કૃત સુંદર જગા કામળ પર બે રંજમાં હપાણુ છે. બાવ ફકત થી. ૧-૦ પોરેજ ૩ પેની. 'Indian Opinion', P. Bag, Durban.

લગભગ પ્રશ્નો માટે

અમને મળો.

સુરતી જર્મણના અમે સ્પેસલીસ્ટ છીએ.

શ્રી કેપીટનની અંતર કેખરખ નીચે ધુનીવનના અને રોડેસીયાનુ કોઈ પણ કામમાં તમારે મુકામે આવી રસોઈ કરવાનો અમે કન્ફાઈડ હઈશું.

કેપીટનસ બાલકની હોટેલ (ધી કોર્નર મીકાઈ હાઉસ)

એ અને વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટના ખુબાપર - ફરબન. ફોન નંબર ૨૩૪૧૪ ટેલીગ્રામ: KAPITAN.

તાજું ઉમદા ફૂડ

આફુ, લસણ બજાર ભાવ, તારીએળ નં. ૧ શી. ૧-૦; બેગ (નંગ ૧૦૦) શી. ૬૦-૦.

કુકાન ઠાર માટે બાંધવાના ન્યુકેપેપર બજાર ભાવ, પાપક નંબર ૧ શી. ૧૦, નંબર ૨ શી. ૮ ૧૦૦.

કુપરી અને ચેવલી પાન બજાર ભાવ, પોરેજ નં. બારકોટ ગોલ શી ૧૦-૧ લાખી અને રહેવર બારકોટ શી. ૧૧-૧ ૨૦૦. રોડેસીયા, ન્યાસાલેન્ડ અને બલ્ગપન કોગોના ચોરડેરા ઉપર પુષ્ટિ ખ્યાન આખી કોઈ પણ વસ્તુ પરમીટ હવાથી ચોક્કસ.

All prices subject to Market fluctuations

A. KADER & Co., (PTY) LTD. WHOLESALE FRUIT MERCHANTS. P. O. Box 251. DURBAN.

ધીરુબાઈ પી. નાયક

પુલકોપર, મુસાફરી, વીમાનાં અને જનરલ એજન્ટ ફ્રીડસ્તાન અંતર કુનીયાના કોઈ પણ કામની કવાઈ દરિયાઈ અંતર જમીન માં મુસાફરી કરવા ઘેર બધાં અમારી માથુતે પ્રુકોજ કરો. છબી, આગ, ચોરી, કુલ્કલ, અકસ્માત, પ્યેટબાસ, વિચેરના વીમા અથે ઉતરાની આપીએ છીએ

ઈન્કમટેક્સ, પરસનલ ટેક્સ, ડિસાલના ચોપડા લખાવવા રેવન્યુ સર્ટીફિકેટ કે વેપારના લાયસેન્સો પાસપોર્ટ તેમજ ઇમીગ્રેશનને લખવી બાબતોમાં કોઈ પણ કી લીખા વિના અમે મફત સલાહ આપીએ છીએ. નેસનલ ગ્યુન્ટુઅલ કોર્ફ એસોસીએશન આફ કોરુપ્શીયા અને થોઈસાલ્થ ઈન્ટરકુરન્સ કંપની લીમીટેડના પ્રતિનિધ.

Office: 9 Barkly Arcade, 38 Market Street, Phone: 339033, Johannesburg.

Residence: 52 Patidar Mansion, 13 Kort Street, Phone: 330816, Johannesburg.

ફરનીચર! ફરનીચર!! ફરનીચર!!!

એડવૈક્ટ મુદ, ડાઈનંગ્રુમ મુદ, વોર્ડરોબ, ડરેસીંગ એક્સ, સાઈડ બોર્ડ એપ્રીસ ટેક્સ, પ્રુકે ટેક્સ, ટેબલ, તબન કોફીથલ બાબને ખરીદી શકોશો. જાતે પધારી લાભ લેવા મુકરો નહિ.

—બોક્સ, ટેબલ અને કીચન હરેચર—

જે હમારી કેખરખ નીચે લઈયાવ માવ છે તેનો રકોહ હમીસા લઈવાર રહે છે. માત્ર રકોહ સાથેના પ્રાઈસ લીસ્ટ મંગાવો-અને વેપાર માગલ વધારો

L. MISTRY

51 BREE STREET, BURGERSDORP, J'BURG. PHONE 33-4691. BOX 2626.